

Saarekivi Katarina-Lee:

„Ma kindlahe kutsu kõiki nuuri seto nädälil seto rõvit kandma ni seto keeleh kõnõlõma.”

lk 3

Lõivu Merlin:

„Järgmädsel aastal om Zetodöl juubel 20!”

lk 10

Pärnoja Ülle:

„X Seto kostipäiv sai läbi – pikkä ikä kostipääväle!”

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

September 2022, nr 9 (394)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Sünnümaalõ, üle hulga ao

Ku hainakuuh tull' tiidäsaaminõ, õt üle pikä ao om jalki võimalik Vinne viisat saia', kaalu-s ma pikält – massku' vai mia, ma' pia uma imä kääpä pääle saama.

NASSARI ELVI

Talinah Rävälä puiöstii huulidsa viisakeskusõh läts kipõstõ, üteh oll' vaia võtta' pass, pilt ja pangakaart, ülejäänü' asä ai aamõtnik. Kuu ao peräst, õkva kats päivä inne maapäivä olli' paprõ' valmi', järgmäne päiv läts sõit rongiga Tartohe, säält edesi Koidulahe. Kuis sa külh pelgä-i minnä', küüsse üts Talina-tagonõ seto. Tei timäle vasta, õt midä säääl pelädä', ma sõida umalõ sünnümaalõ, Setomaaalõ, lää Taeluvva imä kääpä pääle, lää maapääväle ni usu, õt Jummal om mukka', kaits minno ja mu minemist-tulõmist. Ette üldä', sis lätski kõik kõrda.

Petseri

Piiri pääl oll' massinidõst pikk järekdõrd, a jalaga minejäl läts kipõstõ – jaamast kooni' töösölõ poolõ sai tsuut üle tunni aoga. Vinne toll tundsõ huvvi, midä üteh via. Ütli, õt uma' asä' omma' ni tsuut kosti. Kүүsüti, kas viimäte midägi hinnalist vanakraami üteh olõ-i. Olli soovoori ilma seto rõvilda'-hõpõkraamilda'. Määnest kraami? Varhvoora (portsõlaani), tull' vastusõst. Muidogi olõ-s.

Kunidsa Gorah tull' õkva liina buss, 25 ruublit ja olligi liinah. Nigu inne suurt maastõrapühhä, oll' õgal puul nätä' jumalapallõjit – maani ündrikõ ja päärrättega naisi, mustõh halatõh manahhõ. Kõik olli' minemäh maastõra poolõ vai paloomnika majja, koh usu-rahvas üümaia saa.

Bussijaamaedidse platsi päält oll' asvalt üles võet, plats kivvega tasatsõst tett ja poolõst jaet – poolõ platsi pääle oll' säet kivvest lillivaasõ lilliga, töösõl puul saisi' bussi'. Kõrda oll' tett ka mõnõ' maja', a paar eesti-vai kogoni tsaariaolist (mu meelest ilosat ja kõrdategemist väärt) puumaia oll' ar' lamtõt. Jäi silmä, õt ka kloostri vastah Varvara kerigu kõrval oll' maja asõmõl tühi plats. Kerik eis'

Leelopark Kaarahelbe' Radaja festivalil.

Nassari Elvi kogo pildi'

Seto rõvih leelolaulja' Radajal.

oll' parandustõie peräst kinni, kullano kupligi maahha nõstõt. Arvati, õt järgmäne aasta saa valmist.

Viimaja vastah olõvah seto ettevõtlusmajah oll' kohvik, minkõ nimi ollgi sääne – Kohvik. Tekk hüvvamiilt, õt tsuut eesti kiiltki oll' liinah nätä'. Teenindus oll' sõbralik, vatukohv makuš ja piirak hüä pehme-kene. Hinna' olli' varahambatsõst aost kaiõh korgõmba'. Sõögipoodõh sai tuust arvu, apteekah nigu veiga saaki-s. Maapääväl näie maastõra man ka tuu poolõ setosit. Üts muiälinõ naane saisi ristikäuki uutõh kõrval, manits ummi latsõlatsi vinne keeleh. Ku telehvon kõlisi, nakaštä kinkõgagi seto keeli kõnõlõmma. Mu küüsümisõ pääle

selet, õt eläs Maiskih, a latsõlatsõ' tulnu' küllä Moskvast ni Peterbuurast. Tull' vällä, õt Petseri eesti kooli lõpõtanu' ineminõ. Vil oll' maastõra man kol' seto miist umavaiõh kõnõlõmah. Üts nuist tutva ineminõ, Kadajamäe Heino.

Maapäiv maastõrah

Maapäiv oll' nigu õks, suur ja uhkõ kerigupühä, kohe hulga rahvast kokko tulnu'. Mihala kerigu man peeti teenstüst, vällä olli' tuud kündlelavva' ja pühämeeste pildi'. Nuu' olli' moodulitsõlt trükit ja maa sisse kinnitet, õga pühägu man tähendämissõna'. Laavkatõh müüdi kündlit, sai sisse anda' pominaanja vai elävidõ iist palvusõ', niisamatõ tiidä'

Uhkõ lillivanigõga kaunstõt pühäpilt maastõrah.

anda', kuna pitä'. Rahha tulõki-s veiga pallõ massa'.

28. augustil lillitiid alla Jumalaimä pääkerigu mano olõ-s, oll' jo päiv inne ar' üles kofat. A pääkerik oll' veiga ilosidõ elävidõ lillega kaunstõt, seeh pühäpilte iih palli' kündle', olõminõ oll' veiga pühälik. Nigu vanastõgi. Olõ umah iäh maapääväl maastõrah käünü' nii pallõ, ku hinnäst mälehtä. Ütele umalõ vähihaigõlõ tüükaaslasõlõ vei nuid lillitiilt kofat pühitset häiermit. Ütli, õt keedä' nuist tsäiu, vaest avtas. Ineminõ parasigi ar', haigus inämb kordu-s. Vahepääl om timäst saanu' kuvvõkõrdnõ vanaimä. Usk tege imesit.

Pühä kao ümbre oll' hulga viivõtjit. Kinkõl anomat joh-tu-s olõma, võidsõ osta' säääl-

samah 50 ruubli iist tühä plast-pudela. Tõi makki' kodo maastõra pühhä vett. Ütel leelonaasel sai ütlemäldä' hüä miil, ku timälegi vei.

Maastõrah mõtli tuu päälegi, õt osa seto rahvast pidä maapäivä Obinitsah, koh peetas ka Ungavitsa külä kokkotulõkit ja lubati tetä' kerigo mano lillitiit. Mõtli, õt näet, soovoori olõ ma maastõrah, olõ näidega säälsamah lähkoh ... ja siski nii kavvõndõh.

Radajalõ

Kell kats läts buss nigu vanastki võorastõmaja mant platsi päält Radajalõ. Bussih oll' pääle mu vil paar liinasetõ, üts Petseri eestlane, mõnõ' vindläse' ja kavvõst tulnu' rahvarõivih udmurdi naase'. Radajal oll' rigistriirminõ, nime' tull' kirja panda' ja ka tuu, kost olõt tulnu'. Talinast olli ma' ütsindä. Sis kutsti paladi ala suppi süümä ja vestival nakaš varsti pääle.

Aamõtluk osa oll' tiidäki' püüne pääl, koh nigu vanastki oll' suur plakat – perridõ kokkotulõk. Kõnõli' kohaligu' aamõdimehe' ja Irboska muuseumi direktri ni Majagu Helju (Setto Helju), kiä om muuseumi asõjuhataja. Timä kõnõli ka seto keeleh. Olõ-s inämb nätä' hulguna Eesti poolõ setosit, ainuma' seto rõvih inemisõ' olli' setodõst muuseumitüütäjä' ja Petseri lingvistilidsõ gymnaasiumi latsõ'. Laulõti ka Seto hümmi, kõik nõsõsi' pistü saisma. Tuu tekk meele hüäst. Tahtnu' nätä' ka suurt Seto lippu, a tuud olõ-s.

Latsõ' lauli' seto leelot, etendi' ka lühko näitemängu vinne keeleh. Latsil olli' mõnõl ka Seto lipukõsõ' käeh. Hüvvä miilt tekk tuu, õt kuuli paari last karmona pää hafotamah vai mängmäh mõnda seto tandsuluku. Lõivu Ene uma tütre Juliaga olli' kokko pandnu' uma latsipargi nimega Kaarahelbe' ja lauli' küllält setoperätselt.

Mano olli' tulnu' ka mõnõ' seto maanaase', kiä' mu ar' tundsõ'. Eesti poolõ päält oll' tulnu' ka üts Viländi naane, kinkõl Radaja lähkoh vil esä-kodo alalõ. Hüä miil oll' meil sis säääl setokõisil ütehkuuh kontsõrti kullõlda' ja vahepääl jututa'. Udmurdi' lauli' ilosahe, niisamatõ isuridõ kamp, kiä oll' üteh uma vedosniga Harakka Dimitriga laulmah-tandsmah. Oll' hüä jal' üle pikä ao treh-

vädä'. Diima pallõl' edesi üldä' tervtüse kõigilõ soo poolõ setodõlõ. Poliitikast mi kinkõgagi kõnõlõ-s, siski pido ja ilolinõ olõminõ.

Platsi ümbre olli' ka söögi ja käsitüüga kauplõja'. Osti hindäle ilosa väigokõistõst helmist polmit kaalaehte. Kandkõ' tervtüsest, üteli vindläsest ehtemeistri-käsitüülinõ ni naarahuf. Ma naarahudi vasta, ütli, õt jääs vestivalist ilosast mälestü-s. Osti eurodõ iist, hüä meele-ga võtt rahatahe' vasta.

Koolisõsar Helju soovit mul kaia' muuseumi kõrval vahtsõt inhvopunkti. Tuu om innine Lepikutõ talo, koh parhilla' töösõ kõrra pääl ka näütüsetarõ. Õkva oll' üleväh kunstinäütis, eestialol Talinah elänu ja Peterbuurah kunstiharidusõ saanu' Anna Kalašnikova-Rooti (1885–1960) pilte näüdäs Irboska muuseum. Hudoosnik käve Talinast ka Petserimaalõ, joonist üles ka seto rõvih inemiisi ja maastikkõ. Kuuligi Petserih. Näütüs oll' illos, kataloog kah man.

Käve läbi ka seto erämuuseumist, Ogarjova Tatjana (Taaña) puult, kinkõl sai kokko-saamisõst hüä miil. Tehnäs veiga kohvipaki ja seto pildiga sokolaadi iist. Aiõmi puul tunnikõist tsäiu juvvõh ja piskviite süvveh juttu. Taaña om varsti joba 80, vällä tuu joht paistu-i – õks lahkõ ja hüätujolinõ, olõ-i kaibõlja. Muidogi murõhtas uma muuseumikogo peräst. Muuseumi sarrai, koh seto vanakraam vällanäütüsel, om vana, katus juusk mõnõst kotusõst läbi. Tuu peräst oll' osa kraami ar' elotarrõ hoiulõ viid, välläpanõk oll' innidse aoga võrrõldõh kõvastõ ahtamb.

Pia tull' peoplatsil õdagusüük, pääle tuud kodo vai sis Petserihe tagasisõit. Kodo, tuu tähendas, õt Petserih eläv hüä sõbra Linnasaarõ Elsa poolõ. Juttõlõmi, kaiõmi televisorit, arodi ilmaasju. Päiv inne sai Elsa puul õdagu sannah kütüs, iho sai puhtast. Peräst maastõrah käümist sai puhtast ka hingekene. Hüä ja kerge oll' umah kodopaigah olla'. Magasi üle tükü ao sügävähe ni magusahe.

Taeluvah

Mi Tsäältsüvä külä havva' omma' kõik Taeluvah. Sõidi sinnä' liinast rattaga.

Lätt edesi lk 2.

Ülembsootska tegemisõ

Mul om hüä miil, õt om hulga kokkosaamisi ja ettevõtmisi, koh saa alostussõnnu üldä’.

12. augustil Treski muusiga- ja inspiratsioonifestivali avaminõ.

Hüä rahvas! Tereh tulõmast Setomaalõ aoluu edimätsele Treski muusiga- ja inspiratsioonifestivalilõ! Siih saat kullõlda’ ummamuudu pilli- ja lauluhellü, midä tegevä’ kohaligu’ pillimehe’. Tundkö’ hüvvämiilt kõöst, midä kuu-lõt, näet, nii muusigast ku kõöst kultuurist, ja hoitkö’ ütstõist.

20. august Roosiaiah. Presidendi vastavõtt. Ilm oll illos, roosi’ häitsi’, miesindüs oll setorõivih, meid panti tähele. Kõik mi hüä’ sõbra’, kiä’ Kunigriigipääväl vai Setomaal kaunu’, tulli’ terehtämmä ja tahtsõ’ miika’ ütehuuh pilti tetä’.

24. augustil oll õgaaastaganõ Eesti suursaatkidõ konverents, ku kõik Eesti suursaadigu’ nädälis aos kokko korju’. Šool aastagal oll näil sõit Luhamaa piiripunkti, koh kõnõldi poltsai ja piirivalvõga’. Suursaatkit oll kokko 50–60 ja viil kantsler ni asekanstleri’. Õdagusõõgilavvah Tsäimajah kõnõldi pikebält elost Setomaal, kultuurist, turismist ja pikebält arotõdi kuuhtüüd välisministereiumiga’ ja võimaluisi, õt kuvvamuudu saasi’ setokõisi avita’.

6. septembril korju Kroonikogo Anzelika mahetallo, päämätselet kõnõldi Seto Kunigriigipääväst 2023.

Seto Kunigriigi Kroonikogolt järgmätse aastaga Seto Kunigriigipäävä kõrraldamisõs:

1. Toetas kotusõ otsmisõl rotatsiooni, nii ku om olnu’ 29 aastakka: Verska, Miktämäe, Meremäe, Misso (Luhamaa).

2. 2023. aastagal om kotusõjärekõrd Miktämäe – Poloda nulgä käeh.

3. 2023. aastas om Kroonikogol tiidä’ kolm küllä Poloda nulgah, kiä’ tahasi’ kunigriigipäivä kõrralda’: Miktämäe, Rõsna, Lüübnitsa.

4. Seto Kunigriigi Kroonikogo tege ettepanõki panda’ kokko Setomaa valla ja Kroonikogo ütime arotamispark, mia saasi’ kokko septembrikuu joosul Miktämäe, Rõsna ja Lüübnitsa inemisiga’ ja kaudasi’ ütehuuh läbi ka’ kol’ küllä, õt sis otsusta’, koh tulõ 2023. aastaga Seto Kuningriik.

9. septembril oll hüämiil hõigada’ vallaõ Võro-Seto noortõfest Verskah. Kõnõli sääl säntse kõnnõ:

„Hüä’ noorõ’! Üle ilma meil kõigil võimalusõ’ suurõ’, a kõgõ tähtsämbä’ õks juurõ’.

Nii säädse sõna’ ritta Võro-Seto noortõfesti kotsilõ üts kimmäs seto noorik, kiä olnu’ ka’ nuursootska – Leima Evelin.

Noorõ’, ti säät mi ja kõigi jaos uuvõ ilma. Praavitat elo parembas. Õt meil õks uma maa pääl olõsi’ hüä ellä’ ni olla’. Tollõ jaost ko’akõ’ tarkust.

Võro-Seto noortõfest tuu ni kõüt noorõ’ kokko, and noorilõ hulga õgasagamast oppust. Olgõ’ õnnõ valvsa’ ni võtkõ’ vasta! Ku pakutas siih kultuuri, sis laulkõ’ hingest, tandskõ’ ütte, jätke’ miilde viisijupi’ ni tandsosammu’! Haardkö’ ütstõõsõ käest kinni ni otskõ’ sõpru! Nii lätt elo kimmält edesi. Kuuh om hõlpsap ilma praavitada’.

Ku pandas siih kõnõlõma, sis olgõ’ julgõ’! Kõnõlgõ’ tuust, mis süäme pääl! Kõnõlgõ’ tuust, kuimuudu saat ütstõist avitada’, midä saat kuuh tetä’!

Ku pandas süüke tegemä, sis küdsäge’ ja vaaritagõ’! Uurkõ’ perrä, kuimuudu teivä’ ruugõ mi vanavanõmba’! Proomkõ’ kotoh perrä tetä’! Nii ti kasudõ’ jovvulitsõst, targõmbast. Saat arvu, miä om ilmah tähtsä, miä om tuu, miä hoit meid siih maa küläh kinni.

Annamõ avvu noorilõ. Ti tetä’ om mi tulõvanõ elo.

Ilosat noortõfesti! Elä’ hõste, Eesti!

Hoiamõ kuuh umma koto ni olõ’ uhkõ, õt olõt võro-kõnõ vai seto!“

GOMOZOVA
ANZELIKA,
ülembsootska

Seto Küük ja süküs

MALKOVI PILLE

MTÜ Seto Küük tegevjuht

Seto Kõogi kõrraldõt kõgõ suurõp ja tähtsäp sündmüs X Seto kostipäiv oll ilosal pääväl ja läts hüämeelelitsõlt. Rahvast jakku õgalõ poolõ ja kohvigupidäjä’ jäi’ õkapiteh rahulõ ja peetäs jo järgmätse aastaga kostipäävä plaanõ.

Süküs om opmisõ aig. Nii nakas jäl’ pääle MTÜ kõrraldõt ja Võromaa Kohaligu Umaalgatusõ toetusõl opitarodõ ja kool-tuisisari teemal „Perändsüük jäl’ mi söõgilavval“.

Jo 30. septembril tuldask Rikka Ivvani tallo Läänemaa kogu-kunna tegemist kõnõlõmma, tarkuisi jagama ja oppamma. Piirkunna iistvidäjä Liina Meta Kuuskmann om jo tiidä’ meistri – hapusaia valmstaja. Timä juhendamisõl tetäs ütehuuh

hapusaia, tä jaga retsepte ja pääle tuu viil saat maitsa’ taimõst tett määrdit ja kreeme.

Seto nädälil, 7. oktoobril pidä loengu Niitsikul alostusõga’ kell 17 Nassari Elvi teemal „Seto vana’ söõgi“, õt midä võisi’ innidest aost oppi’ ja täämbätsehe aigu tagasi tuvva’. Tä kõnõlõs teräviläst, paastusöõgist, küdsamisõst ja kuvvamuudu süüki tetti. Juttu tulõ

tuustki’, õt midä kasulikku tasosi’ täämbätsele pääväl tähele panda’ innidse ao kirjapantust. Peräst loengut oodõtas kõiki MTÜ liikmit ja tõisi kokkotul-nuisit, kiä’ omma’ huvtõt MTÜ Seto Küük vahtsist tegemist ja edesiminekit. Mi kõnõlõ ja mõtlõ ütehuuh, õt kuvvamuudu umma edesiminekit saasi’ kipõbast säädä’!

Jo 27. oktoobril alostusõga’

kell 16 om Miktämäel Inara Vanavalgõ kohvitarõh oodõt sõirategemisõ huvilisõ’. Kooltusõl tetäs mitund muudu sõira. Sõira geograafilitsõ tähise olõmusõst, tähtsusest ja arõnguist tuldask kõnõlõmma Maaeloministereiumist.

Vahtsõnõ tiidminõ või olla’ hüä unõhtõt vana. Ilosat sügüseaiгу ja saami kokko kooltusõl!

Verska ilosalongi edimäne aastak om kõrdalännü’

KRUUSAMÄE MEELIKE

Jo 15. oktoobril saa aastak Verska ilosalongi vallaõtegemisõst. Alosti’ ja toimõtasõ’ ka’ edesi Teini Merike (jalgu-kõrdategijä, küüdsikõrrastaja), Järvigu Hele-Riini (hiuslõikaja) ja Kruusamäe Meelike (suunitasojä, iloteenusõ). Kuvvamuudu edimäne aastak om lännü’?

Merike: „Aastak läts ilostõ kõrda. Mu pakutavist taheti kõgõ inäbä varbaküüdsi kõrdategemist ja probleemega’ jalgu praavtamist, viil kässi ja jalgu parafinihuuldust. Inemisilõ miildü ka’ süväniisutav näohuuldus ja ostõti sün-nüpäävast uma perrele ja sõbrolõ kinkitüest teenusõkaartõ. Pääle ummiinemisi tuliti siia’ Räpinäst, Põlvast, Ahjalt, Moostõst, Leevakult, Võrost, Oravilt, Talinast, Tartost ja muialtki’. Mõnõ’ sanatooriumi külastäjä’, puhkaja’ Soomõst, liinast maalõ tulnu’ puhkaja’ käve’. Kiteti hüvvä teenindüst, ruumõ sisustust ja õhkkunda. Üts pääliinaprovvä ütäl, õt tä olõ-õi Talinah kunagi’ nii hüvvä teenindüst saanu’. Küüsüti, õt midä Verskah kaia’ ja koh süvvä’ saasi’. Suur hüämiil om tuust, õt nõo’ teenusõ’ tõi’ inemisi Verskahe

Verska ilosalong.

Kruusamäe Meelike pilt

mu mano. Ma taha pakku’ kõgõ parebat, õt saasi’ praavta’ ja avita’ inemisi, tuujaos olõ hinnäst mitmõl puul kooltanu’ ja no’ sügüest lätsi Tarto Tervis-hoiu Kõrgkuuli opma podoloogiat. Eestih naas edimäist kõrda sääne kutsõopõ. Podoloog om spetsialist, kiä tegeleski’ jalgu (jalalaba) tervüse, hoitmisõ ja praavtamisõga’.

Hele-Riini ütles, õt timä om Verskah tüüh õnnõ 1–2 päivä nädälh, a tuust huulmalda’ om hulga inemisi joudnu’ timä mano. Muidogi’ käävä’ hiu-sõlõikaja man kõik nuu’, kiä’ inne timä teenust kasudi’. Nii mõnigi’ kohalik om hüämeele-

linõ, õt saa Hele-Riinu man teenusõl kavvu’ Verskah, õt pia-ai sõitma Räpinähe (pääle Verska tege Hele-Riini hiuslõikajatüüd ka’ Räpinäh). Viil tuu Hele-Riini vällä tuu, õt kliente meelest om salong ilosa vällanägemisõga’ ja aknõst paistus pedäjämõtsa ilo. Tuuga’ om timägi’ edimätse aastaga’ rahu ja luut, õt edesi lätt kõik hõste.

Meelike om ka’ saanu’ mano huvilisi, kinkõ suuni om vaia tasoda’, reikit, Access Barsi vai iloteenusit tetä’. Salong om kodonõ, mitu inemist om ülnü’, õt nä tahasi’ suunitasomislavva pääl edesi pikta’ ja niisama sääl olla’. Meelike löüd, õt ineminõ

piatki’ mõnikõrd niisamata olõma, õt kihä ja miil saasi’ puhada’. Tuu jaos ommõgi’ kõgõ parep tehnikä reiki ja Access Bars. Muidogi’ om kõgõ populaarsõp teenus suunitasominõ, a järest inäp tundas huvvi, õt pääle halutava sälä saasi’ kõrras näütüses ülemõt-lõmisõ pausilõ panda’ ja hindä seeh rahu tunda’. Väiga’ pallõ’ tahasi’ ka’ kulma korrigiirmist/ värmmist ja ripsmidõ koolutamist. Hüä, õt inemisi om tulnu’ ka’ Verska lähkõst, näütüses Oravilt ja muidogi’ Räpinäst. Õks kavvõbastki’ tulijit om, nuid trehväs suvitsõl aol siia’.

Kõik kol’ ilotegijät omma’ ütäl meelel, õt näid om umas vöödõt. Ku inemisi jagos, sis tuu näütäs, õt umma tüüd tetäs hõste ja süämealõga’.

Verska ilosalongil olõ-õi umma veebilehte, olõ-õi ka’ kontot FBih. Kõgõ ausap ja kindlap om tiidäandminõ inemisõlt inemisõlõ. Tuust tulõ usaldus ja tahtminõ eis’ perrä pruumi’, midä ja kuvvamuudu tetäs. Inemisõ’ omma’ harinu’, õt om vaia õkva ühendüst võtta’ ja kirja pandu’. Ja siih sis mi kõlmõ telefoninumbri’, õt kõik, kinkõl huvi, lövväsi’ ilosalongi üles: Merike Tein, 5134 809; Hele-Riini Järvik, 5399 8688; Meelike Kruusamäe, 5054 806.

Sünnümaalõ, üle hulga ao

Alostus lk 1

Lämmi ilm oll’, a tsuut tull’ kodonurmi puult tuulõkõist kah. Tundsõ hinnäst olõvat Setomaal, latsõpõlvõh. Taeluva küäl olõ-õs suur muutunu’, kerigu kõrvalõ nurmõ pääle oll’ ehtet vahtsõnõ maja, papi eläminõ. Havva pääl künneld palama pannõh mõtli, õt kuis küllh om lännü’ müüidä kol’ aastat, õt imä kalmulõ olõ-i saanu’. Imä kuuli noorõna, sai joba

44-aastatsõlt vanaimäst, ma sai paabast timäst 20 aastakka ildampa. Imäga kõnõlõminõ, pääle tuud kalmõtõ kõrdategeminõ. Joudsõ kõrda ar’ tetä’ ka paar vastaskääbäst, kohe matõt Tiirhanna inemisõ’. Ilm oll’ veiga lämme, higi tsilkõ.

Naksi’ lüümä kerigukellä’, mu kodokerkoh nakas hummogunõ teenstüs. Kuna olõ-s ratasõidu peräst kõrdapite rõi-vih, säi päähä salli ja astõ õks umast kerkost kah läbi. Panni kündle’ ja kulssi ilosat kerigulaulu. Taeluva kerkoh om vahtsõnõ, nuur papp, kerik oma ar’ parandõt, kalmõaid kõrrah, vannu puid maahha

võet. Kellätorn ja päävärehti’ omma’ vahtsõ’. Siski oll’ nätä’, õt setodõ ria pääle oll’ joba ka paar vahtsõt vinne hauda mano tulnu’. Nigu muialgi, naatas säälgi arvada’ pääle matma, sis ku havva pääl olõ-i määnestki kivvi, nimega risti vai kohe inämb aastit käüdä-i. Kullä rahvas, olõsi’ hüä, ku ti õks umast havva pääle määndsegi nime-tahvlikõsõ panõsi’ vai lasõsi’ panda’.

Petseri poolõ Setomaal om tiidä’ hüuvi inemiisi, kiä’ setodõ kääpit kõrda tegevä’ ja kal-mõaiah huult pidävä’. Arvada’ jovva-i nuu’ kah kõkkõ. Päalegi tahasi’ ineminõ eis’ kah

õks umastõ kääpä pääle jouda’, kerkohe minnä’. Pelädä’ ka kõik aig jovva-i. Eis’ arva, õt umal sünnümaal asaaajamisõst taso-i aigu ni rahha halõsta’. Kõrra aastah vaest õks jovvasi’ mõni tutvva säältpuult ineminõ ar’ kävvü’, olgu’ no sis migula-, mõla- vai maafapääväl.

Tagasi üle piiri sai ilosahe, jalaga minneh saa kipõмбаhe ku massinaga. Kukki’ minno hirmtõdi, õt mitte midägi tohi-i säält puult üteh tuvva’, sis kündlidõ, paari rõivaaša, üte pühäpildi ja ruuhhi jaost õks tsuut kuludi. Osti ka veidõ karameelkit kodorahvalõ ni tüükaaslaisilõ.

Nuursootska Saarekivi Katarina-Lee om uhkõ ummi rõividõ ni uma aamõdi üle

KAUKSI ÜLLE

Mis sinno seto kultuuri külge köüt?

Minno köüt seto kultuuri külge kõgõ inämb leelo ni tandsminõ. Seto kiil om ka veiga tähtsä, a mullõ miildüs kiil viisiga rohkõmba.

Kuis sullõ seto kiil külge jääs? Kas pidänu' ka koolih inämbä oppust olõma?

Seto kiil jääs mulle veiga hõste külge. Tuust aost pääle, ku ma koolih edimätsse seto-kiilse sõna kuuli, olõ ma pruumnu' oppi' rohkõmb ni vahtsit sõnno mano.

Mis tõösõ' noorõ' ütlesõ', ku sa uhkih seto rõivih, pää pistü, ringi käüt?

Nuuri om õgasagamatsi, üte' ütli' mullõ, õt vot ku tubli, tõösõ' kehitäse' olgõ. Mõnõ' ütli', õt ma uhkõlda, a ma olõgi uhkõ ummi rõividõ ni uma aamõdi üle.

Kuis tõisi nuuri köütä'?

Meil om tett Setomaa nuur-suutüü keskuisiga plaanõ opitarõdõst, a nuu' tulõva' vällä sis, ku om õigõ aig. Ma kindlahe kutsu kõiki nuuri seto nädäil

seto rõivit kandma ni seto keeleh kõnõlõma.

Määnest muusikat kullõt?

Ma kullõ inämbjaolt ansambli Zetod laulõ vai leelokuurõ plaatõ. Ku ma parasjako kullõ-i kumbagi, sis ma kullõ rocki vai metalmuusikat.

Mis huviala' viil omma'?

Mino huviala' omma' päämidsõlt leelo ni tandsminõ. Ma olõ ka viiolit mängnü' joba viis aastakka. Ma olõ käunu' ka õgasagamatsih sporditrenneh, no inämb olõ-i aigu tuu jaost.

Kuis sust nuursootska sai?

Ma näi, ku Grünbergi Maria oll' nuursootska, ma näi timä tüüd ni mõtli, õt ma taha ka nuursootskast saia'. Ja mullõ veiga miildüs, õt ma sai.

Mis plaani' aastagast omma'?

Om plaan õks üritüisil ni kirjmassil kävvu'. Kindlahe tulõ minnä' ka Talina ni tõisi setodõ üritüisilõ. Taha nuuriga kuhtüüd tetä' ni käsitüüd tetä'.

Kelle perrä nuursootskist sammu' sää't?

Õga nuursootska om mullõ ummamuudu iihkujust.

Nursootska Saarekivi Katarina-Lee.

Sundelli Harri pilt

Ma soovisi' olla' tuu nuur, kiä om kõigi suur sõbõr

Intervjuu innidse nuursootska **Operi Rainiga**

Kuvvamuudu sa olõt seto kultuuri mano joudnu'? Mia sinnu tuu man huvtas?

Ma olõ joudnu' arvusaamisõlõ, õt kultuur tuu kokko inemisi. Nuu' kultuurilitsõ' kombõ', pido' – nuu' kõik toova' kokko sammu huvvõga' inemisi, loova' kuuluvustunnõht ja sõprust kohalikku keskkunda.

Mu jaos tõi' huvi seto kultuuri vasta laheda' inemisõ'. Kõik vanavanõba', kõik imä'esä' ja kõik noorõ' omma' herätänü' minoh tahtmist näidega' inäbä kuuh olla' ja näid tundma oppi'. Küläpido', suurõ' projekti', leelopäävä' ja tandsu' – nuu' omma' mu jaos kõgõ pareba' lätte', kost löüdä' hindäle sõpru ja hüvvi inemisi. Ma läbi tandsmisõ sai tutvast seto kultuuriga'. Tandsminõ tõi minnu kokko sõbralikõ setosidõga' ja näide uskmisiga'.

Midä sa olõt nuursootska aastagaga' opnu'?

Ma olõ kindlahe opnu' seto kultuuri, kombit, olõ kindlahe saanu' väiga' pallõ hindäkimumüst hindä sisse ja olõ opnu' uma ello tõistmuudu elämä. Nuursootska edimätsil päivil ma olli tšuutkõsõ segähüse ja

Operi Rain. Grünbergi Maria pilt

pelksi, selle õt ma tiia-äs väiga' midägi' seto kultuurist ja nuid hüvvi inemisi. No' ma olõ kim-mäp ja olõ opnu' ka' inemisiga' läbi kauma, midä ma varahappa hõste mõista-as.

Midä sa olõt saanu' soo aastagaga' Setomaa jaos ar' tetä'?

Ma olõ kandnu' edesi noorilõ hüvvi mi kultuuri vasta, olõ pruumnu' esindä' piaaigu õgal alal Setomaad (sääl koh ma saasi' üteh lüvvä') ja olõ uhkõlt esindänü' seto kultuuritulõvikku vai seto nuuri tähtsil kokkosaamisil.

Kuvvamuudu oll kuuhtüü ülebsootskaga'?

Ma jovva-ai Janet ar' ten-nädä', õt tä om mullõ olnu' väiga' hüäs sõbras. Meil om timäga' olnu' väiga' hüvvi mälestüisi ja seikluisi, läbi minkõ mi tõonõtoist tundma opõ. Jane om väiga' vinge ja hüä ülebsootska, tä om andnu' mullõ väiga' hulga tiidmisi ja väiga' pallõ naarahtust näkko. Ku ma timmä näe, sis tulõva' miilde mi ägedä' seiklusõ'. Ma soovi tälle joudu ja hüvvämiilt õkka päivä!

Mäntse' omma' su tulõvigu-plaani' nii Setomaaga' ku üleüldidsõlt?

Sügüse alosti koolitiid Verska gümnaasiumih. Vaest lõpõda ka' uma poolkõlla jäänü' muusigakooli. Kindlahe ma tahasi' naada' laulõ kirotamma ja ka' Setomaa noorilõ riigikaitsõteemalisi tegevüisi tuvva'. Üleültse ma taha olla' hüä aktiivnõ nuur, kiä avitas õgapäävõtset nuuri, ja ma soovisi' olla' tuu nuur, kiä om kõigi suur sõbõr.

Kiä om Setomaal tuu, kinkõ perrä hinnäst sää't?

Nuu' omma' kõik inemisõ', kiä' hoitva' seto kultuuri, ja ma avvusta näid kõiki. Ku no' täpsebält üldä', sis kõgõ kuulsabidõ ja väarikabidõ inemisi siäst om kindlahe mu jaos kõgõ tähtsäg, kinkõ perrä hinnäst säädä', Leima Matis. Mullõ meelüse'

timä tegemisõ' ja mullõ meelüs tä inemisõna ka'. Mi olõ-õi viil umavaihlõ kokko trehvänü', a tä om opanu' mullõ hõste pallõ tiidmisi karmoška mängmisõst ja muidogi' elost hindäst.

Mia om nuursootska aamõdiaol kõgõ rassõp?

Mu jaos oll kõgõ suurõbas raskusõs aoplaniirminõ. Aoplaniirminõ kultuuri ja uma hobidõ vaihlõ tekit mõnõl kõr-ral mullõ raskuisi ja mullõ eiski' ülti hüä nõvvona, õt mõntkõrd tulõs üldä' kultuurisündmuisilõ „ei“. Ma lõpõdi Orava kooli 9. klassi ja oll tõisigi' huvtavi hobisit. Ma proomõ kõgõst väest õks nii pallõsil kultuurisündmuisil kavvu', ku sai. Kõik nuu' presidendi visiidi' ja Riigikogoh külähkaugi' – tuuperäst oll vaia kõikaig koolist ar' olla'. Ma olõ väiga' tenolik, õt mu hüä' Orava kooli oppaja' löüdsõ musagamatsõ nuursootska jaos aigu, õt hindõ' kõrrah olõsi'.

Sa kõrraldi' üritüisi Tarto 2024ga'? Kas tuu oll Setomaaga' kokkõ löimit?

Ma esindi Setomaad säntseh Tarto 2024 nuuriprogrammih nimega' Tarto 2024 Extended. Tuu om lühkolt üts program, mia oppas aktiivsõlõ noorõlõ üritüsekorraldusõ maailma. Ku ma sinnä' hin-

näst kirja panni, sis ma mõtli, õt kuna ma olõ väiga' aktiivnõ seto nuur, sis tasos oppi' üritüsekorraldust hindä huvi ja ka' Setomaa peräst. Ma tahasi' naada' tegemä üritüsekorraldust nuuri jaos, kinkõl omma' mõttö' olõmah ja näile om vaia api. Ku sa', hüä nuur, sood loet, sis tulõmah om ka' tõonõ lend, koh om sulgi' võimalus üritüsekorraldust oppi'.

Mäntse' kibõna' vai sündmüse' jäi' kõgõ inäbä miilde?

Mu jaos oll kõgõ suurõp sündmüs Talinah joulutervtüsü jagaminõ. Mi käve saatkunnaga' mitmidõh kotussih ja saimi kokko hõste tähtsidõ inemisiga'. Ja kõgõ inäp om meeleh presidendi kotoh Kadrioroh külähkauminõ. Tuu oll nii uhkõ ja illos.

Mäntsit soovtuisi sa annasi' järgmätsele nuursootskalõ?

Olõ' hõste tragi ja olõ' väiga' sõbralik. Ku sa olõt virk, saat sa hulga hüvvä ar' tetä' Setomaalõ ja tervele ilmalõ. Ku sa olõt sõbralik, sis sa saat hõste pallõsidõ inemisiga' ja kuulsusiga' tutvast, kiä' võiva' sinnu väiga' inspireeri', ja vaest saat ka' väiga' hüvvi sõpru, kinkõga' terveh elo läbi kavvu'.

Küüsse innine nuursootska **GRÜNBERGI MARIA**

Miilde-tulõtus

Pähnäpuu Veera

SARVÕ ÕIÕ

Kadonu' Pähnäpuu Veera tulõt hinnäst miilde, õt tä om sool kuul sündünü', sool ilosal värmilitsõl ja sügüsehõngulitsõl kuul, ku tsirgu' ja kõik eläjä' säädvä' hinnäst talvõlõ vasta. Õgapäävõtset omma' mul meelelepääl ja mõttõh päämätsetl Treiali Odé, Miko Odé, Hilana Taarka, Martina Iro, no' sis pias tarrõ tuuma ka' Veera hingekar-dina, õt tä saasi' olla' tõisi tõomõli laulunaisiga' ütehuuh.

Veera sündü aastagal 1916, sündümisõ päiv oll 28. septembri. Timä sünnükülä oll Jaastrova, imä nimi oll Aleksandra ja esä Nikolai Metsavaht. Inne timmä oll jo' kol' last ja pääle timmä sündü perrehe viil nelli last. Suur Metsavahi perrekene. Nii kuis Veera eis' om ülnü', sis timä imä õga vanaimä olõ-õs väiga' laululisõ', a ku täl tull mehele minnä', sis oppõ, õt kuis vaia saaju aigu laulta', ja peräst-poolõ tull laulusõnnu mõist-minõ eishindäst timä mano.

Veera oli 21 aastakka vana (1938), ku timmä kosõ kõrvalkülä pillimiis Ivvan, paari panti Verska kerkoh ja elämä nakas mehekotoh Põrstõh. Tä sündü viis last, kinkõst kõgõ noorõp elli õnnõ mõnõ kuu-kõsõ ja samal 1951. aastagal sai surma ka' Veera miis Ivvan ja tä jäi väigokõisi latsiga' lāsās. Katõl käel kasvat latsõ' suurõst, oll väiga' hoolõlinõ ja toolku-linõ naane, kedä mi mälehtä ku tasalikku lauluimmä.

Kuvvõkümnendate aastagidõ peräotsah naati inäbä hüvvi tundma rahvamuusiga vasta ja otsti inõmisi, kinkõ mano minnä', kinkõ käest oppi'. Setomaa oll tuu kotus, koh sis viil võidsõ kuulda' ja nätä' inõmisi laulmah ummi laula niisamata, tuu tähendäs, õt laulõti hindä jaos, hindä ello ja hindä eloh. Inõmisi õgapäävõtseh eloh olli' laulusõnalitsõ' mõttö' olõmah, õgaüts mõista-as näid vaest hõste vai taha-as tõisilõ kõva helüga' vällä laulta', a nä olli' inõmisi seeh olõmah. Inõmisõ' mõistsõ' mõtõlda' laulukeeleh.

Veera üts löüdjä oll kadonu' Kolgi Udo ja peräst tull'i tõösõki' laulu-uurja' vai niisamata huvilisõ'. 1977. aastaga leelopääväl oll ka' Veera uma külänaisiga' laulmah ja nii õga kolmõ aastaga peräst, kooni' sai timä aig läbi. Hüä, õt Veera lauluhellü om lindi- ja filmpääl võõdõt, tä om läbi uma helü mii' man olõmah.

Veera elotii sai otsa 12. novembril 1989. Tä om matõt Verska matusõaida.

Laulusõna' omma' timäst perrä jäänü', a säänest lauluhellü, ku oll Veeral, tuu jääs meele õnnõ kullõmisõst.

Jumalaperi hingekene!

Leeväst ni leeväküdsämisõst

Süküs om kätte joudnu', saak om sahvrihõ vai keldrehe kannõt. Paras aig om tetä' juttu leeväst ja leeväküdsämisõst vanal aol.

NASSARI ELVI

Seto vanarahval oll' ütlemisõ, õt ilmah kõkö vanõmba' omma' leib, suul, tuli ja vesi. Leibä tull' veiga avvusta', ilma leeväldä' jääminõ tähend' tuud, õt ka ineminõ jää-s ello. Ku läm-mäl aol oll' hots kas vai mõtsast midägi koräda', sis külmäl aol võidsõ nälg majja tulla'. Önnõ sis, ku 19. aastasaa lõpupoolõ naksi' seto' põllu pääl kardoh-kit kasvatamma, jäie' nälä-hädä' pikäpäale maalõ. Mõnõh paigah ültigi, õt kardohk om tõõnõ leib. Perre' olli' suurõ, leeväviläst tull' tõõnõkõrd puudus kätte, a kardohk õt ar' näläst päst. Kardohkidõ mano, niisamatõ ua- ja hernesõõgi vai pudro mano leibä süvvä-s, ruvva kõrvalõ kühl.

19. aastasaa lõpuh ja 20. aastasaa edeotsah oll' setodõl nigu eestlälisilgi rügä päämane leevävil. Kasvatõdi ka kesvä, kaara ni nissu, a nisupüüdist küdsäminõ oll' Setomaal õks küältnki illanõ. Veski püüli-massinast läbi last nisujauhast küdseti praasnigu aost väigo-kõisi saiakõisi, kutsti kulatski'. Nisu- vai kesväjauhast (vai sis rüüpüüdist, koh ka kesväjauha seeh) küdseti saaju, ristjätisilõ vai puhtilõ minekist hõõrikit vatsku. Nuu' olli' hapnõmalda' tainast (kohetusõst), kutsti ka valgõ' vadsa'.

Sõna „sai“ tull' setodõ kiilde ilda, kõik kesvä- vai nisujau-hast küdsedü saia' olli' nimega vatsk vai karask. Rüüpüüdist tetti vanal aol, sis ku nisu-jauha olõki-s saia', ka piiragu-kohetus (piiragukuur). Püüdlia-jauha' saadi jüvvi veskikivil jau-hatõh, kõkö peenemb oll' üle-sõglajauh. Kotoh sai jauhada' ka käsikiviga, sis tull' jauh jämme, sääne, midä parhillsatõl aol kutstas täüsteräjauh. Tuud pee-täs nüüdki maalõ ja muido ter-vüsele hüäst.

Üsädseleib ni püüdlileib

Nii 150 aastat tagasi süüdi vil inämbüiste aganaleibä (üsädse-leibä). Minevä aastasaa algusõh naati süüma jämehest jauhast aganidõlda', nii-üldä' puhast leibä, mõnõh ütsikuh keh-vembäh taloh süüdi ka üsadse-

leibä. 1920. aastilgi vil mäleh-tedi Setomaal aganatsõ leevä süümist. Ku ikaldus- vai sõaig oll' ja vilja jakku-s, jätetigi aga-nit jüvvi (terri) sisse. Tuud ülti ka näläleeväst. Pilgaga (väiko kühvliga) vilja tuulatõh visati kuudaga pisset aganitsi terri vasta saina: ku terä' tiris'i', sis oll' nätä' aganit hulga vähä, panti mano. Säändsest jauhast küdset leib olnu' kahrõh: väits tennü' lõigatõh krahh-krahh, leib eis' olnu' tummõ nigu kahrusitt. Illatsõmbal aol panti leeväjauhalõ aganit mano õnnõ sis, ku keväjäpoolõ nakaš viläst puudu tulõma. Vahel panti leeväkohetusõlõ mano kardoh-kit – leibä sai inämbä ja püüssi kavva ka pehmekene. Ku rüä-jauh oll' otsakõrral, küdseti perrele süümisõst kesväkaras-kit, kohe panti vahel mano ka ar'tambit keedetüisi kardohkit.

Eesti aoh lõpuh, 1940. aastal om Meremäe vallast üles kiro-tõt, õt rahvas süü õgapäävät-selt hapnõst kohetusõst küd-set rüäleibä, a pühist küdseti ka peenõmbat leibä, karaskit vai vatska. Õgapääväne leib oll' mustõmbast, jämeheembast jauhast, magõhõmb leib püüdlia-jauhast. Peenembä leevä kohe-tus alostõdi palava viiga ja sagõhõhe siätteh, õt parem-bahe imähüisi'. Kõrdapite kas-tõh-siätteh läts kohetus hap-nõst-makõst, kolmandal pää-väl naati küdsämä. Õgapää-väde leevä kohetus siāti oigõ viiga.

Kohetus ja küdsäminõ

Kohetus panti vanal aol nõsõma leeväruihtõ. Tuu oll' sääne pikk ütest puust, seest vessimiga tühäst kaibõt puuannom, midä kutsti ka vašna. Tuu oll' ilma jal-olda' annom. Peräst võeti tarv-tusõlõ lavvost tett pütü muudu puinõ annom, minkõl oll' tugõ-misõst all kol' madalat jalakõist. Tuud kutsti niisama leevä-vaškna (vašna) vai sis mõhk.

Kohetusõ tegemisõst panti sisse leeväjuur vai juurõtus, mia oll vaškna põhia ja külgi külge jäänü' ja kokko kofat lee-väteo kohetus. Vašnat mõsta-ki-s, anoma sainu külge kinni-kuionu' kohetus nakaš vaht-sõlt elämä, pand' vahtsõ kohe-tusõ käümä. Alguõh panti vähä

Vašna ahonulgah.

ERMi kogo pilt

jauha, siāti ar' ni jäteti kaasõ all lämmähe kotusõhe saisma.

Tõösõl pääväl, ku kohetus jo veidõ kohisi ja oll' ar' hapanu', panti peräjauha' mano. Kiä pand' vil suula ja küümnit ja nakaš kastma (sõkma). Tuu oll' rassõ tüü, otsaedine ni säl-g naksi' õks kõvastõ higonõmma. Ahi panti vahapääl küttümmä. Ku hüde' olli' kuuma', tõmmati nuu' ahokooguga kõrvalõ, aho-paa pühiti hämme aholuvvaga tühäst puhtast ni leevälapjuga nõstõti pätsi' ahjo. Leevä' küd-seti Setomaal kõõ ahopaa pääl, määndsitki pannõ vai vormõ, nigu parhillsatõl aol, tuulaiga vaia lää-s.

Leeväpätsi' tetti vanal aol tsõõrigu', selle õt päävakenegi taivah om tsõõrk. Illatsõmbal aol naati tegemä ka piklikkõ päts, a hääleib (pulmaleib) vai puhtõvatsk küdseti õks edesi tsõõrkuna. Pikligu' leeväpätsi' kaalõ 6–15 nakla (2,5–6 killo), olli' piuta pite pia 60 cm, laitust liki 30 cm. Illatsõmbal aol olli' leeväpätsi' rassõ' nii nelä nagla ümbre. Inämbüiste mahto ahjo kuus piklikka leeväpätsi.

Inne pätsi ahjo nõstmist vaotõdi käega leeväpätsile risti-märk – hõõrkulõ leeväle kesk-paika, piklikalõ üte otsa poolõ. Leibä ahjo pandõh olõvat üteh küläh olnu' sääne ütlemisõ: „Mu leib hapnõma, külänaase' taplõma!“ Aholaud (pelt) nõstõti ette ja pia kats tunni võtt küdsäminõ aigu.

Leevägä olti kokkohoidlik

Kuuma' leevä' nõstõti ahost puulapjuga pingi pääle jaah-tumma, häämätä viiga üle, õt kuur pehmest jääsi', ni katõti rõivaga kinni. Jaachtunu' pätsi' viidi ar' hoiulõ. Lämmind leibä tohi-s lõigada', muido lätt lee-väõnn talost vällä. Küdset leib

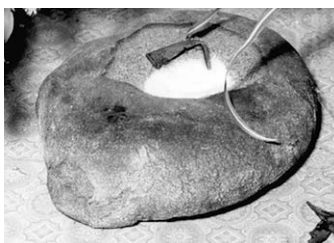
jäi uutma, kooni' läts kalõm-bast. Vanainemisõ', kinkil hamba' nõrga', häämsi' leevä-palla ruvva seeh. Leibä ka kui-vatõdi, tetti suhkarit, midä hoiõti kotih.

Leibä küdseti kipõl tüüaol ka ette valmist, sis ku pernaanegi läpe-s küdsämisõlõ aigu rai-sada', kuna oll' tüühü appi vaia. Perre' olli' suurõ, nädälih läts ar' pia puut jauha ja pangitäu-s vett, tõõnõkõrd vil inämbägi.

Leibä lõigas lavvah pere-miis, kiä and' õgalõ süüjalõ jao perrä pöörändüse. Pöörändüs oll' paksõmb leeväkäard. Kikk oll' leevätükk, mia oll' ohkomb, lõigati pätsist poolkuna. Sõõgi-kõrra vahapääl määnestki lee-väsüümist olõ-s, selle õt lee-väga kääti ümbre veiga kok-kohoidlikult. Mõni miis ihna-s perrele viländ leibä anda'. Tiidä' om, õt üts Põrstõ külä peremiis oll' lavvah manitsõnu': „Ku ruuga nakadõ' süüma, sis ar' haugaku-i õga suutäve mano, võtkõ' õks mõni ropsahus ilma leeväldä' kah!“

Leib ja saajakombõ'

Saaju jaost küdseti tsõõrik leib, nii 30–40 cm läbimõõduga, mis oll' ilostõt sisse vaotõt tsõõr-kõistõ vai tainast tett tsirgu-kõistõga. Kõkö paremb saaja-leib tetti nisupüüdist. Pulma-leevä and' mõni mõrsja sugu-lastõst, inämbüiste ristäm (risti-tiimä) üteh tõistõ kingtüistega

Pulmaleib ja suul lavva pääl. ERA pilt

Pääle kerkot kääpäl leibä söömäh.

ERMi kogo pilt

Rehepessmisõ laul

*Tulli üles mi kühl hummogulla,
kaldu üles katõ kiko aigu.
Lätsi rihtä mi kühl pessemähe,
kuudaga lätsi kopsimahe.*

*Sai rehi ku' ar' pissetüstä,
kuudaga saiõ kopsitusta,
sai vili vil kah visatusta,
pilgaga saiõ pillutusta.*

*Esä viirdü sis meil veskilõ,
esä kiirdü katõ kivi mano.
Tõio kodo meeie kulatskijahhu,
saiõ kodo meeie saiajahhu.*

Allikas: Eesti Rahvaluulõ Arhiiv

kosilasõ vanõmbilõ. Pulma-lavvah tuudigi kõköpäält lavva pääle tuu tsõõrk leib, minkõ koorõ sisse oll' lõigat tsälk, kohe panti suul. Tuu pidi andma nuurpaarilõ tervüst ja joutu ni rikkust. Tuust pulmaleeväst lõi-gati ja söõdeti kikukõisi nuur-paarilõ, ristiesä kosilasõlõ ja ristiimä mõrsjalõ.

Esäkotost vällä minneh lõi-gas esä mõrsja pää kotsil lee-väpätsi poolõst – puul leeväst panti lavva pääle, tõõnõ puul mõrsjalõ üskä. Lavva pääl olnu' leeväpuul jäi esäkodo, tõõsõ poolõ võtt ristäm kotost vällä minneh mõrsja üsäst üteh ja vei kosilasõ puul, noorigu vahtsõh kotoh, viläsalvõ.

Vanast võeti saaju minneh üteh sõõgikott, kohe panti vatska, piimä ja kinkõl oll', ka lihha. Ku kodo naati minemä, pand' noorigu imä õgaütele kotti leevä- vai vadsapala, selle õt tühält anda-s kotti kunagi tagasi. Noorik eis' kõiõf koti-suu vüükesega kinni.

Leeväga kõüdet arvamisõ' ja uskmisõ'

Vanast peläti ar'nõidmist, kuřa silmäga kaemist ja tuu oll' sää-nestmuudu ka leeväga. Tuu-jaost, õt leeväl olõsi' jakku, tetti leeväpätsi paarilda' hulk. Ülti, õt tii' kas vai pätsikõnõ, mia mahas pini käpä ala, pääasi, õt om paarilda'. Tuud arvamist peeti veiga vanast, õt Krõstoski olõvat rahvalõ leibä jaganu' paarilda' arvul.

Kaeti ka, kuis kohetus nõsõs. Ku tuu nakaš vaškna vällä tükmä, peläti, õt tulõ määnest pahanduist vai om sis koolu-kuulmist. Ku leevä' olli' ahoh, tohi-s aho pääle minnä', õt sis kasos kühm säl-gä. Arvati, õt ku pernaane süü oinamunnõ, sis leevä' kah järgmäne vuur hõste nõsõsõ'.

Ku leeväkastmisõ aigu kiäki johtu tulõma, sis anti timälegi ahopeldi pääl küdset läm-mi vadsakõnõ ni pallõldi timäl kadonutõ hinge mälehtä'. Tõi-siga jagamist peeti hüäst lee-väõnnõlõ. Kerkohki jäeti san-dõlõ vadsakõisi, õt nuu' hinge mälehtäsi'.

Inne ku uudsõleibä süüma naati, läts pereh ütehkuuh pühäse ette. Kurakätte võeti leeväkikk, hüä käega lüüdi risti ette. Pallõldi ja tehñati tai-vaessä, peeti kadonuulõ pomi-naanjat. Sis sei uma leeväkese pereesä, timä perrä sis tõõsõ'. Uudsõleibä keeletä-s kinkõlõgi, pakti müüdäminejälgi. Tuu kimmähe tehñäs pererahvast. Tsilli küläst om tiidä' tehñä-minõ: „Jummal, panõ' jakku, tuu' tulu, Jummal, vii' umaga uudsõhe, vanaga vahtsõhe!“

Rüüpäiega kaeti ette ka ine-misõ eloikä. Urbõpäävä panti leevä sisse rüüpää ni perreh õgaüte nime pääle nõstõti lee-väpäts ahjo. Ku rüüpää oll' kõr-banu', sis arvati, õt tuu koolõs pia ar'.

Keväjätseel migulapääväl küd-seti nisu- vai rüäjauhast migu-lavatsk, miä viidi kerkohe, õt pühä Mikul hoiasi' maaha kül-bet vilja ja kardohkit üükülmä iist. Suurõ paastu aigu, poorna-pääväl küdseti leeväkene rüä-, kesvä-, kaara- ja nisujauhast, mano panti tatrikku ja linasiim-nit. Tuu poornavadsakõnõ pidi ar' kaitsma, õt ahopaa tühäst õi jääsi', ja ku karja naati keväjä vällä laskma, anti ka õgalõ elä-jäle tuust kikukõnõ.

Kařa vällälaskmisõl võtt per-naane livvakõsõ, kohe pand' leeväraasakõisi ja kündle palama. Pääle pallõmist läts vällä ja käve kol' vuuri ümbre eläjidõ ni jagi nuilõ leeväpala-kõisi. Ku eläjä' vällä lätsi', visas tä livva üle katusõ hainamaa tsihih, kündle tõi tarrõ tagasi.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle,
tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com
Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Järvelilli Rein,
tel 504 6423, e-post: rein.jarvelill@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi
Seto keele tõlkja Sarvõ Öio
Külesäädmine Lööpri Priit

Välläändja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata': kauksiyille@gmail.com
vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.
SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata': rein.jarvelill@setomaa.ee
Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Värskas Gümnaasiumis alustas 1. septembril õppetööd 128 õpilast

LIINA PALU

Värskas Gümnaasiumi direktor

Alanud õppeaastal alustas Värskas Gümnaasiumis oma õpinguid 128 õpilast, neist 11 õpilast 1. klassis ja 15 õpilast 10. klassis. Teisel koolinädalal liitus kooliperega veel üks õpilane ja nüüd on kooliteel käijaid 129, sh põhikooliosas 100 ja gümnaasiumiosas 29 õpilast. On suur rõõm tõdeda, et meie kooli õpilaste arv on võrreldes eelmise õppeaastaga 9 võrra kasvanud ning et 10. klassis asus õppima ka Orava, Meremäe, Vastseliina ja Röpina koolide lõpetajaid. Rõõmustame ka uute kolleegide üle – õpetajatööd alustasid meie kooli vilistlased Paul Hunt bioloogia-õpetajana ning Jane Vabarna põhikooliosa pärimusõppe õpetajana.

Meie kooli missioon on luua õpikeskkond, mis toetab julgete, loovate, hoolivate ja tegusate noorte kujunemist ning aitab kaasa noorte edukusele ja eluga rahulolu saavutamisele. Usun, et meie tubli koolimeeskond koostöös õpilaste, lastevanemate, kooli pidaja, kogukonna ja arvukate teiste kooliväliste partneritega on selle loomise ja arendamisega senini hästi hakkama saanud. Kindlasti pakub liikumislusti õpilastele ja ka koolitöötajatele 2. septembril kooli õuealal avatud madalseiklusrada. Aitäh, Triinu Kotov ja MTÜ Nooruslik Setomaa, projekti algatamise ja elluviimise

Värskas Gümnaasiumi 1. klass.

Foto: Reigo Teervall

eest! Täname siinkohal ka projekti rahastajaid: PRIA, kohaliku omavalitsuse programmi, Setomaa Vallavalitsus, Anneli Ott. 2023. aasta kevadel ootavad ees õuesõppeklassi paviljoni ehitus (lastevanemate kogu projekt, rahastaja PRIA) ning koolihoone renoveerimistöödega alustamine.

Mitmekesisema ja praktilisema õppetöö ja koolielu korraldamisel toetume ka sel õppeaastal erinevate haridusprogrammide (KiVa, Liikuma Kutsuv Kool, Ettevõtlik Kool, UNESCO-ühendkool, Roheline Kool, Tervist Edendav Kool) ja projektide (nt Setomaa Liidu projekt „Majandusõpetus ja õpilastefirmade tegevus Setomaa koolides“, KIK-i loodus-

programmide projekt „Värskas Gümnaasiumi õpilaste õppekäigud“, algklasside lugemisprojektid jpt) metoodikale ja tegevustele, kooli traditsiooniliste sündmuste (teemapäevad, õppekäigud) läbiviimisele, külalisõpetajate kaasamisele; õpilasvõistlustel ja -konkursidel osalemisele jpm.

2020/2021. õppeaastal kooli arendusjuhi Kristel Uiboupini eestvedamisel hoo sisse saanud rahvusvaheline koostöö Erasmus+ projektides jätkub sel õppeaastal gümnaasiumiastme õpilaste õpirännetega Türgi, Leetu ja Hispaaniasse ning õpetajate õppekäikudega Hispaaniasse, Türgi ja Rootsi. Õpetajate projekti raames külastasid meie kooli ja Setomaad

13.–16. septembrini 13 õpetajat Türgist, Hispaaniast, Rootsist ja Walesist. Sügisest käivitub Saksamaa ühe kooliga õpilasvahetuse projekt. Juba oktoobrikuu esimesel nädalal külastavad meie kooli kümme Saksamaa kooli õpilast ja kaks õpetajat. Vastukülaskäik toimub kas detsembris või kevadel, märtsis-aprillis.

Kooli õppe- ja kasvatus- töö tegevuste kavandamisel ja elluviimisel on sel õppeaastal fookuses meie õpilaste ja koolimeeskonna vaimne ja füüsilise tervis, sh tervislik (kooli) toitumine. Koolipere tegemisi saab jälgida kooli FB-lehel ja veebilehelt varskakool.ee.

Verska kuul om hää opmisõ ja oppamisõ kodus.

Meremäe Kool alustas uue direktori ja õpilasliinide ümberkorraldusega

REIN JÄRVELILL

Meremäe Koolis alustas uut õppeaastat 41 õpilast, neist kolm esimeses klassis. Lasteaia- tee võtavad sellel õppeaastal jalge alla 18 Meremäe ja 8 Obinitsa lasteaia- rühma last.

Meremäe Kool sai 19. septembrist uue direktori Leelo Viidu. Uute kolleegidena asusid koolis tööle lasteaia-õpetaja Krista Kommer ning lasteaia-õpetaja abid Reelika Kõlli Meremäe lasteaia- rühmas ja Kai Kuuseks Obinitsa lasteaia- rühmas.

Alates esimesest septembrist hakkas Meremäe koolibussi ringi korraldama MTÜ Kagu Ühistranspordikeskus ning teenindama AS Hansa Bussiliinid. Avatud bussiliinid number 208 ja 209 on avalikud liinid ja liiklus toimub koolipäevadel.

Meremäe Kool on innovaatiliste ja ettevõtlike koolide võrgustiku liige.

Võrgustiku koolide tegevuste eesmärgiks on ettevõtliku õppe uuenduslik integreerimine koolisüsteemi, et tõsta hariduse kvaliteeti ja seeläbi noorte edukust elus, mis omakorda tagab, et eestimaalased on tegusad, hoolivad inimesed, kes tahavad-suudavad-tee- vad! Ettevõtlikus õppes ei mängita, vaid tehakse „päris asju“ iseenda või kogukonna heaks, mille tulemusena on Meremäe Kooli õpilane julge algataja, otsib innovaatilisi lahendusi, on motiveeritud õppima, tegutseb koos, püstitab eesmärgid, saavutab tulemusi, on vastutustundlik.

Kooli tegemiste kohta saab täpsemat infot kooli veebilehelt meremaekool.ee.

Meremäe Kooli avaaktus.

Foto: Sigre Andreson

Uus õppeaasta Mikitamäe Koolis

KARIN SONTS

Mikitamäe Kooli direktor

Mikitamäe Kooli esimeses klassis alustas õppimist viis õpilast, teisel koolinädalal lisandus 1. klassi veel üks õpilane Röpina vallast ning nüüd on õpilasi kokku 47. Eelmisel õppeaastal alustasime 43 õpilasega. Lasteaia- hakkas liitühmas mängima ja õppima käesoleval õppeaastal 19 last, oktoobris lisandub veel üks.

Lähtume ka alanud õppeaastal kaasava hariduse põhimõttest. Õpilasel on õigus saada oma võimetele ja vajadustele sobivat õpet ning osa neist vajab lisaks aineõpetajatele ka erialaspetsialiste. Alanud õppeaasta eesmärkideks seame õpilaste individuaalsust ja initsiatiivi toetavate õppemeetodite kasutuselevõtmist, nüüdis- aegse õpikeskkonna kujundamist ning tulemusliku koostöö jätkamist koolipere, koolipidaja ja kogukonna vahel.

Meie kooli terviseedenduse meeskonna eestvedajate, õpetajate Maila ja Eeva pealehakkamisel valmis projekti toel ülemisel korrusel „vaikuse- tuba“. Loodan, et seal saavad

Mikitamäe Kooli 1. klass.

Foto: Einar Raudkepp

õpilased vajadusel leida oma sisemise tasakaalu ja rahu ning et see leiab kasutamist paljude õpilaste poolt.

Oleme nende Eesti koolide hulgas, kus 10% õpilastest on eesti keelest erineva emakeelega ning siiaamaani oleme saanud taotleda lisaraha õpilaste eesti keele õppeks. Näeme vaeva, et ükski õpilane ei jääks tähelepanuta. Kevadel Ukraina õpilaste liitumine meie kooliperega näitas, et oleme ühtehoided ja motiveerivad koolipere, kes toetab üksteist. Õpetajate suurel toel ja kogu koolipere hoolivusel tundsid ukrainlased end meie juures turvaliselt, oodatuna ja hoituna. Hoiaime

omalt poolt põialt, et nad saavad turvaliselt jätkata oma kooliteed Ukrainas.

Meie eesmärk on toetada õpilaste ettevõtlikkust, tervislikke eluviise ja keskkonnasõbralikkust. Koolipere maheteadlikkuse tõstmiseks otsustasime eelmisel õppeaastal ürgu kooliperega luua endale kooli ümber väikese köögivilja- ja ürdiaia, millele saime ka mahetunnustuse. Köögiviljad ja ürdid saame mahedana arvele võtta oma kooli köögis ning valmistada neist maitsvaid koolitoitusid. Kooliaias kasvab ka 30 mahedat mustsõstrataime, mis annavad igal aastal väga head saaki. Astume väikeste sammudega

maheda koolirestorani suunas. Uuel kooliaastal jätkame maitsvate mahetoitude menüüsse sisseviimisega.

Jätkame nii koolis kui lasteaia- traditsiooniliste omakultuuri toetavate ürituste, ettevõtlike koostööpäevade läbiviimisega, toetame ettevõtlike õpilaste initsiatiivi ja omaalgatust nii koolis kui noortekeskuses ning ootame alati rõõmuga nii kooli kui lasteaeda vanemaid ja vilistlasi. Peale õppetööd on õpilastel võimalus pikapäev- varühmas õpetaja juhendamisel kodutööd teha ning huviringides osaleda. Õpilastel on võimalik osaleda puutööringis, mudilaskooris, spordiringis ning jalgpalliringis. Oleme andnud edasi õpilaste soovi, et regulaarselt võiksid jalgpallitrennid hakata toimuma meie kooli staadionil sporditöötaja Norman Pulga juhendamisel.

Nii nagu iga õppeaasta alguses, otsustasime kogu kooliperega liituda koolirahu liikumisega. Õppeaasta jooksul on meie koolis tööine ja sõbralik õhkkond ning kogu koolipere koostöö tugineb mõistmisele ja usaldusele.

Soovin kõigile rõõmsat ja tegusat uut kooliaastat!

Leelo Viidu – Meremäe kooli direktor

Olen õppinud Tartu Ülikoolis loodusainete õpetajaks ning lisaks botaanikat ja ökoloogiat. Olen loodusainete õpetajana erinevates koolides töötanud üle kümne aasta ja tunnen haridusvaldkonda hästi. Et kaasajastada oma teadmisi ning saada innustust hariduse uuendamiseks ka Eestima- kaugemas nurgas, omandasin Tartu Ülikoolis haridus- innovatsiooni magistri- kraadi haridusjuhtimise suunal. Olen end täiendanud ka väljaspool Eestit, et omada haridusele veelgi laiemat vaadet.

Olen veendunud, et väike- kooli on Eestile väga vaja. Hetkel toimub migratsioon peamiselt maalt linna, kuid viimasel ajal on märgata ka vastupidist trendi. Pandeemia näitas meile, kui palju tööd on tegelikult võimalik teha distantsilt, ning huvi maale elama tulemiseks on kasvanud ka selles valguses.

Olen viimased kuus aastat töötanud väikeses koolis ning tean seetõttu ka selliste koolide häid külgi ning probleemkohti.

Meremäe Kooli uus direktor Leelo Viidu. Foto: Mariann Toots

Väikese laste arvu tõttu on küll lähenemine individuaalsem, kuid see tingib ka enamasti väga piiratud ressursid, mille jagamine on keeruline.

Väikese kooli teeb tugevaks koostöö. Loodan sulanduda kooli kollektiivi, et koos edasi arened ja koostöös sündinud plaanid ellu viia.

LEELO VIIDU

Sügis algab toimekalt

Astronoomiline suvi küll jätkub, aga sügise märgid algavad ikka septembriga ja september algab ikka esimese koolipäevaga. Tarkusepäev tõi koolidesse avaaktused ja võrreldes eelmiste aastatega alustas Setomaa koolides õppimist rohkem õpilasi kui eelmisel aastal. See on puhas rõõm. Koolialgusega saime ka Meremäe kooli uue direktori valitud ja lehe ilmumise päevaks on meil Leelo Viidu juba tööd alustanud. Soovime talle edu!

Lasteaedades on tänaseks personalid komplekteeritud ja töö käib juba augustist. Alushariduse asutuse juhina proovib kätt Värska lasteaia uus direktor Sanna Saarestik.

Saame öelda, et Setomaa valla alusharidus-, üldharidus- ja huvikoolid on alanud õppeaastaks valmis. Vald koos Setomaa Liiduga on alustanud haridust iseloomustavate algandmete koondamist, et teha järeldusi ning võtta tulevikus õigeid suundi. Seda teeme koostöös spetsialistidega ja meie koolidega.

Septembri volikogusse on vallavalitsus esitanud läbi aastate suurima mahuga lisaelarve, mille numbriline väärtus on 526 000 eurot. Suurimaks kuluks on muidugi energiakulude kasv ja investeeringute üheks osaks on ka kolme gaasikatlamaja üleviimine põlevkiviõlile. Suurt miinust toob eelmise talve lumetõrje ülekulu. Kulude katteks oleme teinud otsuseid ja ümbertõstmisi eelarve sees, suurendanud üksikisiku tulumaksu laekumise prognoosi ja investeeringuteks on plaan laenu juurde võtta. Samuti käib juba järgmise aasta eelarvenumbrite kokkupanek ja eelnevad arutelud komisjonides.

Meie üks suurim investeering, Mikitamäe Hooldekodu ehitis, hakkab valmis saama ja loodame juba selle aasta sees sinna esimesed elanikud sisse võtta. Käib sisustuse hange. Projekti kogumaksumus jääb alla 900 000 euro.

Pikalt ehituses olnud Värska raamatukogu uued ruumid on valmis ja lehe ilmumise päevaks ka pidulikult avatud. Ehitajaks oli meil oma ettevõtte OÜ Setomaa Haldus. Raamatukogu ootab nii uusi kui endisi külastajaid.

Käib vallateede remont ja töid teostatakse üle valla kruusateedel. Toimub kruusa pealevedu, kraavide kaevamine, truupide remont jms.

Hetkel on toimumas ümberkorraldused Tsäimajas ja loodame, et need muutused viivad veel maitsvamate söökideni ja toreda ja hea teeninduseni meie restoranis. Oli kuulda, et uuesti avatakse maja 1. oktoobril. Lähme uudistama!

Võin kindlalt väita, et Setomaa vallas toimub iga päev midagi uut ja huvitavat. Selle algatajateks on ikka meie inimesed ja loodame, et neid tuleb meile aina rohkem ja rohkem!

RAUL KUDRE,
vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 25.08.2022

- Kuulati Anti Haugase ettekannet „IT kool kood/ Jõhvi Võru maakonda laienemise edasistest sammudest“.
- Otsustati vabastada Ulvi Oper vallavalitsuse liikme kohustustest.
- Valiti Setomaa Valla-volikogu arengu- ja planeeringukomisjoni esimeheks Üllar Tamm, aseesimeheks Raivo Kunst.
- Kinnitati Setomaa Vallavolikogu arengu- ja planeeringukomisjoni koosseisu liikmed Rein Kooser, Lembit Lassik, Jaana Novikov, Margo Sirendi, Margus Timmo.

Pakub tööd:

SOTSIAALOSAKONNA JUHATAJALE

Sotsiaalosakonna juhataja ametikoha põhieesmärgiks on osakonna töö koordineerimine ja juhtimine ning sotsiaalhoolekande töö korraldamine ja järjepidevuse tagamine Setomaa vallas.

◆ ◆ ◆

Avaldus ja elulookirjeldus koos haridust tõendavate dokumentide koopiatega palume saata hiljemalt 12. oktoobriks 2022 aadressile vald@setomaa.ee
Vaata lähemalt: setomaa.kovtp.ee/vabad-tookohad

Setomaa vallateede remonditööd

Setomaa valla avalike kruusateede remonditööde teostamiseks kuulutati välja riigihange. Pakkumuse esitas neli ettevõtet. Edukaks tunnistati Aigren OÜ pakkumus maksumusega 100 665,67 eurot koos käibemaksuga. Töövõtulepingu raames teostatakse kruusakattega teedel teepervede äravõtu, kraavide kaevamist, truupide paigaldamist ja katendikihi pealevedu. Tööd toimuvad Setomaa valla erinevates piirkondades. Kõik tööd peavad olema teostatud hiljemalt 31. oktoobriks 2022.

2021. aasta riigieelarvest eraldati ettevõtlusega seotud teede parendamiseks täiend-

Foto: Einar Raudkepp

vaid rahalisi vahendeid. Setomaa vald sai toetust 9340015 Lobotka-Saekaatri tee mustkatte alla viimiseks. Toetuse suurus 50 050,00 eurot ning omafinantseering 21 450,00 eurot.

Lobotka-Saekaatri tee ehitustööde teostamiseks kuulutati välja riigihange. Pakkumuse esitas kolm ettevõtet ning edukaks tunnistati AS TREV-2 Grupp pakkumus maksumusega 68 913,46 eurot koos käi-

bemaksuga. Hankelepingu raames teostatakse kraavide kaevamist, truupide paigaldamist, tee aluskonstruktsiooni ehitamist ja pindamistöid. Tööde teostamise tähtaeg on 17. oktoober 2022.

Varasemalt on ettevõtlusega seotud tee toetust saanud Saatse külas 9340117 Pansionaadi tee ja Mikitamäe külas 4650004 Lillo-Mikitamäe tee km 0,575–1,545 rekonstrueerimiseks.

Setomaa Vallavalitsus

■ **Täiendav info:** majandusspetsialist Lauri Saar, tel 520 4526, e-post: lauri.saar@setomaa.ee

Erateedel tasuta talihoolduse teostamine

Setomaa Vallavolikogu 28.04.2022 istungil võttis volikogu vastu määruse nr 9 „Erateedel tasuta talihoolduse teostamise kord“.

Erateedel on teostatud tasuta lumetõrjet tingimusteta kõigile, et kus elatakse, sinna tee ka lahti lükatakse. Paraku on lumetõrjetööde käigus esitatud erateede omanike poolt kaebusi

tööde teostamise vajalikkuse ja mittevajalikkuse kohta. Lumetõrjetöödel on esinenud probleeme, et eratee ääres on puudel oksad lõikamata, olulised asjad tähistamata, nt kiviktaimlad, septikud.

Selleks, et erateedel tasuta lumetõrje teenust saada, on vajalik esitada Setomaa Vallavalitsusele vormikohane taot-

lus hiljemalt jooksva aasta 1. oktoobriks. Käesoleval aastal on kohustatud taotluse esitama ka need erateede omanikud, kus on varasemaltki teostatud talihooldust. Taotluse esitamata jätmisel erateede talihoolduse teostamise nimekirja ei lisata.

Erateedel tasuta talihoolduse teostamise vorm on lei-

tav Setomaa valla kodulehel setomaa.kovtp.ee/asjaajamisjuhised-ja-blanketid ning paberkanjal vallamajas ja teeninduspunktid.

Setomaa Vallavalitsus

■ **Täiendav info:** majandusspetsialist Lauri Saar, tel 520 4526, e-post: lauri.saar@setomaa.ee

Lumetõrje teostajad Setomaa valla kohalikel teedel

Piirkond	Teostaja	Kontaktisik	Telefon	E-post
Värska alevik	OÜ Setomaa Haldus	Toivo Kruusamäe	529 5341	haldus@setomaa.ee
Velna ja Väike-Rõsna	FIE Kuuse Aare talu	Aare Kuus	520 5506	aare1954@hotmail.ee
Treski ja Tonja	Müüri Talu OÜ	Kristo Luik	5622 5753	myyri.talu@gmail.com
Saatse ja Korela	Müüri Talu OÜ	Kristo Luik	5622 5753	myyri.talu@gmail.com
Nedsaja ja Kolodavitsa	Hurmi talu Einar Tobreluts FIE	Einar Tobreluts	5341 4002	einar.tobreluts@gmail.com
Mikitamäe ja Rõsna	FIE Toomas Toobre	Toomas Toobre	5190 6684	toomastoobre@gmail.com
Võõpsu ja Lüübnitsa	Lagepalo OÜ	Veiko Jäämets	513 0915	mtz82@hotmail.ee
Niitsiku ja Karisilla	Niitmisteenus OÜ	Kalmer Kütisaar	514 1270	niitmisteenus@gmail.com
Härma ja Hilana	Alametsa Agro OÜ	Priit Kunnus	5396 4102	priit.kunnus@gmail.com
Rokina ja Obinitsa	Kuustiku OÜ	Oliver Land	506 6049	oliver.land@mail.ee
Piusa ja Veretina	Fortis Ager OÜ	Daniel Hakk	5349 7035	daniel.hakk@gmail.com
Meremäe ja Uusvada	Niitsiku Agro OÜ	Sander Kannel	5388 8897	sander.kannel@gmail.com
Olehkova ja Kuigõ	Priit Rebane FIE	Priit Rebane	5349 0598	priitreps@hotmail.ee
Miikse ja Kalatsova	Põlgaste talu OÜ	Janek Eerik	527 4044	polgastetalu@hotmail.ee
Tsirgu	Põlgaste talu OÜ	Janek Eerik	527 4044	polgastetalu@hotmail.ee
Luhamaa	OÜ M.A.O	Keit Kukkk	525 6044	keit.kukkk@gmail.com

Võhandu jõel lainetuse tekitamise keelamine

REIN JÄRVELILL

Võõpsu küla elanikud pöördusid Setomaa Vallavalitsuse poole ja palusid abi Võõpsu külas Võhandu jõel veesõidukite poolt lainetuse tekitamise keelamiseks. Veesõidukite tekitatav lainetus lõhub paadisildasid ja on ohuks ujujatele.

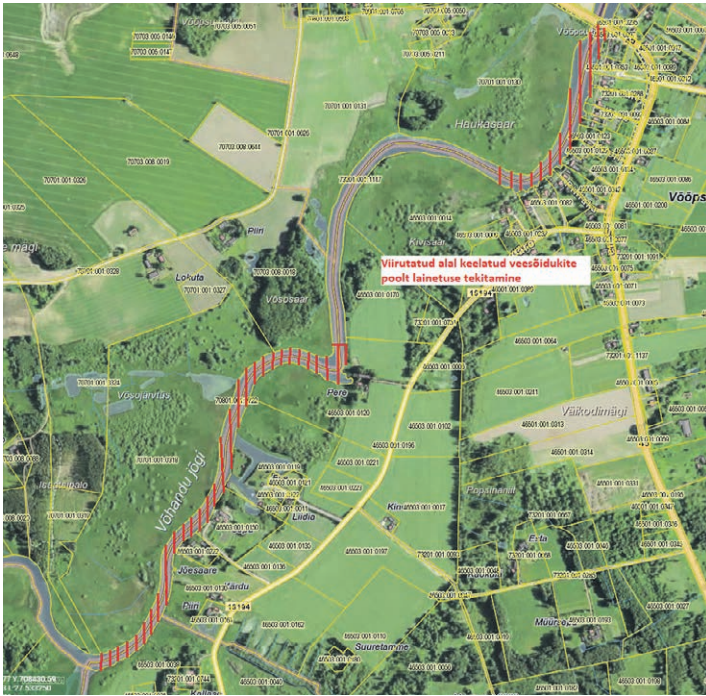
Augusti algul toimus Võõpsus avalik arutelu liikluspiairangute kehtestamisest Võhandu jõel. Arutelul osalenud leidsid, et mõistlik on piirangud kehtestada Võhandu jõel Rainova kinnistu juurest kuni Kivisaare kinnistuni ja Pärna tn 2 kinnistu hoonestusest kuni Tartu-Räpina-Värskas tee lõik 5 kinnistuni. Transpordiamet soovitas paigaldada lainetuse tekitamise piirangutsooni algusse ja lõppu teavitusmärgid

ning avaldada teave lainetuse tekitamise keelamise kohta valla kodulehel ja/või muudel veebilehekülgedel.

31. augusti vallavalitsuse istungil andis Setomaa Vallavalitsus korralduse, millega keelatakse alates 12. septembrist 2022 Võhandu jõel Rainova kinnistu ja Kivisaare kinnistu vahelisel alal ning Pärna tn 2 kinnistu ja 45 Tartu-Räpina-Värskas tee lõik 5 kinnistu vahelisel alal veesõidukite poolt lainetuse tekitamine.

Piirang kehtestatakse 25 aastaks ning see ei kehti järelevalveks ja päästetöödeks, seireks ja teadustöök kasutatavatele veesõidukitele nende kasutamisel tööülesannete täitmisel.

Setomaa Vallavalitsusel paigaldada lainetuse tekitamise piirangutsooni alguse ja lõpu teavitusmärgid.

Moodustati Vaaksaarõ nurga naabrivalve piirkond

REIN JÄRVELILL

30. augustil allkirjastati Setomaa vallamajas koostööleping, millega moodustati Setomaale juba teine – Vaaksaarõ nurga naabrivalve piirkond. Esimene naabrivalve piirkond moodus-

tati kolm nädalat tagasi Audjasaare külla. Moodustatud naabrivalve piirkond hõlmab Kuigõ, Sirgova, Poksa, Kiislova, Olehkova ja Paloveere külasid.

Naabrivalve lepingu sõlmisid Vaaksaarõ nurga naabrivalve sektori esindaja Üllar Tamm, MTÜ Eesti Naabrivalve tegev-

juht Marek Väljari, Kagu Politseijaoskonna patrullitalituse juht Madis Soekarusk ja Setomaa vallavanem Raul Kudre.

Naabrivalve piirkonna moodustamise eestvedaja Üllar Tamme sõnul soovivad piirkonna elanikud koostöös politsei ja piirivalvega ning naabri-

valveliikumisega muuta oma kodukandi elu paremaks ja turvalisemaks.

Madis Soekarusk kinnitab, et politsei toetab kõiki tegevusi, mis on suunatud turvalisuse parandamiseks: „Mida tugevam on kogukond kohapeal, seda vähem on kuritegevust.“

Coop kaupluse detailplaneeringu avalik väljapanek

10.–25. oktoobrini 2022 toimub Coop kaupluse detailplaneeringu avalik väljapanek.

Planeeritav ala asub Setomaa vallas Värskas alevikus Järvesuu tn 2, 2a, 4, 6 ning osaliselt Vaikuse tn 7 ja Järvesuu tänava maaüksustel, selle suurus on ligi 9300 ruutmeetrit.

Detailplaneeringu eesmärgiks on planeeringualale ehitusõiguse määramine ligi 900 ruutmeetri suuruse kaubandushoone rajamiseks, turuplatsi ja parkla rajamine.

Detailplaneeringuga saab tutvuda Värskas raamatukogus E, T, K, R kella 10–17; N kella

12–19 ja elektrooniliselt Setomaa valla veebilehel.

Väljapaneku kestel saab kuni 25. oktoobri kella 16-ni planeeringu kohta esitada ettepanekuid ja vastuväiteid kirjalikult Setomaa Vallavalitsusele aadressil Pikk tn 12, Värskas alevik, Setomaa vald, Võru maakond

64001 või e-postile vald@setomaa.ee.

Ettepanekute ja vastuväidete laekumisel toimub detailplaneeringu avalik arutelu 28. oktoobril kell 14 Värskas kultuurikeskuse väikeses saalis.

Setomaa Vallavalitsus

Sporditegevused septembris ja edaspidi

NORMAN PULK

valla sporditöötaja

Septembrikuu algas sel aastal Setomaa vallas jalgpalliga. Toimus Setomaa Vutikuningas 2022 jalgpalliturniir Värskas tervisespordikeskuses. Turniiril võistlesid mehed ja noormehed, kes olid kõik motiveeritud viima koju esimese koha karika. Tuldi mängima ja kaasa elama lähedalt ja kaugelt. Kokku osales 60 mängijat ja publikut oli vähemalt samapalju.

Esimese koha saavutas FC Kääpa, teise koha FC Luunja ja kolmanda SK Räpina. Veel osalesid JK Värskas, FC Kolumbus Kris ja Räpina/Värskas ühisnoortemeeskond.

Publiku lemmikmoment oli, kui FC Kolumbus Kris ja Räpina/Värskas noortemeeskond olid pingelises penaltiseerias. Elati noortele tuliselt kaasa ja võit oli neil väga lähedal, kahjuks tuli ikkagi nappi FC Kolumbus Krisi paremust tunnistada. FC Kolumbus Kris oli pooleldi moodustatud Võrust tulnud ukrainlastest ja pooleldi üle Eesti kokkupanud jalgpalluritest.

Toimusid ka selle aasta viimased orienteerumispäevad 15. septembril Obinitsas ja 22.

septembril Lutepääs.

18. septembril toimusid Kostkova külas Setomaa valla külamängud.

23.–30. septembril oli üleriigiline spordinädal ja selle raames toimus erinevaid sündmusi ka meie vallas. Kõndimisari, mis toimus hommikuti ja õhtuti, oli viies erinevas kohas – Luhamaal, Värskas, Mikitamäel, Meremäel ja Obinitsas.

24. septembril toimusid Värskas tervisespordikeskuse uues kettagolfipargis esimesed Setomaa valla meistrivõistlused ja nädalamäng.

24. septembril ja 25. septembril toimus Värskas gümnaasiumi spordisaalis G4S korvpalli noorteliiga U14 poiste kvalifikatsiooniturniir. Esimene võistluspäev lõppes ühise filmivaatamisega Värskas Kultuurikeskuses.

Spordinädala lõpetasime Värskas Gümnaasiumi ja Meremäe Kooli vahelise sõprusmänguga jalgpallil.

Septembris alustasid uuesti ka huviringid, nende täpsem info on üleval valla kodulehel.

Aasta viimases kvartalis on plaan pidada veel võrkpalliturniiri oktoobris, male- ja kabeturniiri novembris ja detsembris, jalgpalli siseturniiri noortele detsembris ja aastalõpumatk.

Külade mängude võitjad: Lobotka, Nedsaja, Saabolda.

Foto: Doris Kudre

Lobotka küla elab põnevat elu

TRIINU KOTOV

Lobotka külas on üheks pikaajalisemaks traditsiooniks olnud külakokkutulekute korraldamine. Küla kokkutulek on traditsiooniline sündmus, mis seob erinevaid põlvkondi, kes on Lobotka külaga seotud. Esimene teadaolev külapäev toimus aastal 1999 ning see on tänase päevani olulise tähtsusega kogukonda ühendav sündmus. Kokkutulekuid viiakse ellu iga kahe-kolme aasta järel, et hoida traditsiooni elujõus. Aastad annavad hea võimaluse igal perel panustada oma talu arengusse ja heakorda. Kokkusaamine on seda erilisem. Ajalugu meenutavad pildid ja videod on mitme aasta järel veel rohkem köitvamad.

Selle aasta suvel toimus üheksas Lobotka küla kokkutulek, mis lõi võimaluse küllal tervikuna kokku tulla ja üheskoos tegutseda. Päev algas talgutega külaplatsil. Külarahvas oli tubli ja tragi, sest riisunud sai

kogu plats, korda said metsatukad, värvitud sai kiik jpm. Talgute elluviimisele aitas kaasa kohaliku omaalgatuse programmi ja Setomaa valla toega soetatud töövahendite olemasolu. Murutraktor, järelekäru ja teised tööriistad aitasid korda hoida ka terve ülejäänud hooaja.

Õhtul koguneti külaplatsile. Kaeti üheskoos peolaud. Avasõnad ütles kauaaegne külaelu eestvedaja Heldur. Tutvuti kohaolijatega, räägiti talude nimede saamislugusid ja arutati muudel põnevatel teemadel. Vaadati pildi- ja videomaterjale küla ajaloost. Mängiti traditsioonilist linadega võrkpalli, lapsed hüppasid batuudil ja maalisisid, tantsuks mängisid Ojar ja Einar. Kokkutulekut rahastati kohaliku omaalgatuse fondist ning see korraldati Setomaa valla ja külarahva abiga.

Täname Lobotka küla elanikke aktiivsuse, mõistmise ja hoolimise eest! Küla elab, küla jääb!

Üheskoos teeme suuri tegusid

MARGUS TIMMO

Setomaa Liidu juhataja

Juba neljas aasta on Setomaa ettevõtluskeskkonda ja kogukonda toetanud Setomaa Edendüsifond – SEF. Fondi on käivitanud ja edasi ka kogu tegevust korraldanud 2018. aasta lõpust Setomaa Liit. Fondi eesmärk on innustada Setomaal elavaid inimesi, tegutsevaid ettevõtjaid ja küla-kogukondasid teostama ideid, mis arendavad elu Setomaal. SEF kogub ja jagab selle eesmärgi teostamiseks rahalisi vahendeid. SEF annab stipendiume õppe-, teadus-, loome- ja sporditöök; samuti toetusi ja laenusid projektidele, mille eesmärk aitab kaasa SEF-i eesmärgi saavutamisele.

Kogu fondi tegevus põhineb ainult eraisikute ja ettevõtete annetustel. Kõik, kes soovivad, et Setomaa edeneks, saavad anda selleks oma panuse.

SEF võtab ülekandegas vastu rahalisi annetusi nii juriidilistelt kui füüsilistelt isikutelt. Kui soovid aidata aktiivsetel inimestel edendada elu Setomaal, siis palun tee ülekanne Setomaa Liidu kontole EE657700771003363633 LHV Pangas. Kõik, kes annetavad vähemalt 50 eurot, saavad soovi korral kandideerida osalema rahajagamise komisjoni töös.

Setomaa Edendüsifondist on toetatud juba 50 projekti ning innustatud selliselt Setomaa inimesi oma projekte ellu viima. Samas on oluline, et kellel on võimalik, panustaks meie ühiste unistuste elluviimisse ja teeks oma annetuse fondile. Tee üksikannetus või käivita oma pangas püsikorraldus näiteks 10 eurole iga kuu. Vaata lähemalt: setomaa.ee/kogukond/teemaveeb/sef.

Sinu panus võib olla väike, aga üheskoos teeme suuri tegusid!

setomaa edendüsifond

SEF

KOGUKONNALT KOGUKONNALE!

KOGUB JA JAGAB RAHA SELLEKS, ET INNUSTADA SETOMAA INIMESI, ETTEVÕTJAJD JA KÜLAKOGUKONDI TEOSTAMA HÄID IDEID, MIS EDENDAVAD ELU SETOMAAL.

IGA SUMMA ON TERETULNUD VÄÄRT MÕTETE TEOSTAMISEKS!

SUUR TÄNU SULLE!

ANNETUS: SETOMAA LIIT MTÜ EE657700771003363633
INFO: SETOMAA.EE/KOGUKOND/SEF

Värskas oli Võro-Seto noortefestival

TRIINU ARUND

Setomaa Noorsootöö Keskuse juhataja

9.–10. septembril toimus Värskas teist korda Võro-Seto noortefest. Võro-Seto NoorteFESTi peamine eesmärk on panna noored, noorsootöötajad, kultuurikorraldajad üle Võru- ja Setomaa koostööd tegema, kaasates lisaks eelmainitutele ka ettevõtjaid, mittetulundus-sektorit, kunstiinimesi, koole ja kohalikke omavalitsusi.

Projekti idee kasvas välja Võru maakonna kultuuritöötajate, noorsootöötajate ja noorte ühisest koostumisest. Arutleti, kuidas kultuuritöötajad ja noored saavad koostööd teha, noori rohkem kaasata rahvamajade ja kultuurikeskuste juurde ning vahetada omavahel kogemusi. Ühise arutelu tulemusena toimus sel aastal esimest korda maakonda ühendav noorte festival, mille peamine eesmärk on Võru ja Seto kultuuriruumide noorte ühendamine läbi ühistegevuste, identiteedi tugevdamise ja eneseteostuse.

NoorteFESTil Värskas andis noortele teadmisi seto toidust Inara Luigas, adrenaliini pakuvad töötuba juhendas Veiko Jänes ning DJ-oskusi said noored proovida Kenen Kauri juhendamisel. Peale õhtusööki kogunesid noored Värskas Kultuurikeskusesse, et koos nauvida ansambli ZETOD kontserti, mis ei jätnud külmaks mitte kedagi. Tõeline elamus, millest räägitakse veel kaua. Festivali teine päev pakkus rohkem enesesse vaatamist ning läbi kogemuslugude arutasid noored, kuidas muuta oma mõtteid positiivsemaks ning mis aitab muuta hobi enda elukutseks.

Võrumaa noorte ühised ettevõtmised ja üritused on alati tekitanud positiivseid emotsioone nii korraldajatele kui ka osalejatele. Alati on tore kohutada naabervalla noortega, leida ühiseid vestlustemasid kui ka uusi tutvavaid.

Setomaa valla noorsootöö

Setomaa Noorsootöö Keskuse noorsootööspetsialistidele on uue hooaja algus olnud kiire, paika on pandud huvitegevuste nimekiri igas koolis ning üle Setomaa.

Koolides toimuvate huviringide kohta saab täpsemalt teada koolide kodulehelt. Noorte igapäevaste tegemiste ja sündmuste kohta leiab infot piirkonna noortekeskuste Facebooki lehtedelt. Tulge meie Facebooki lehtede fännideks!

TRIINU ARUND

- **Värskas Avatud Noortekeskus**, E–R kella 12–18, noorsootööspetsialist Triinu Kotov, triinu.kotov@varskakool.ee
- **Meremäe Avatud Noortekeskus**, E–R kella 13–18, noorsootööspetsialist Mari Mandel, e-post: meremae.noortekeskus@setomaa.ee
- **Mikitamäe Noortekeskus**, E–K kella 12–18, R kella 12–16, T ja N on noorsootööspetsialist Jorgen Oras Mikitamäe koolis, e-post: jorgenoras3000@gmail.com

50 aastat Meremäe raamatukogus

Käimasoleva raamatukogude aasta raames otsustasin juttu ajada Meremäe raamatukogu spetsialisti **Anni Lahega**. Meremäe raamatukogu on tänaseks raamatuhuvilisi teenindanud juba 97 aastat ning sellest 50 aastat on olnud raamatukoguhoidjaks just Anni.

REIN JÄRVELILL

Millal see oli, kui sa tulid tööle Meremäe raamatukogusse ja kuidas see juhtus?

1. juulil 1972 tulin ma siia tööle, enne seda olin juba aasta töötanud Obinitsa koolis. Meremäe raamatukogul oli siis viis laenutuspunkti ning raamatukogu kuulus kohaliku külanõukogu haldusse. Minu sisuliseks töölevõtjaks oli toonane raamatukogu juhataja Mare Poll, ametlikult tegi seda muidugi Meremäe külanõukogu esimees Veera Vahtramägi. Alates 1. jaanuarist 1974 toimus Võru rajoonis asuvate raamatukogude töö ümberkorraldus. Moodustati Võrumaa Keskraamatukogu ja väikesed raamatukogud tsentraliseeriti Võru rajooni kultuuriosakonna alluvusse ning keskraamatukogu metoodilise juhtimise alla.

Juba kohe peale keskkooli lõppu (1971) oli mul tegelikult kindel plaan minna Eduard Vilde nimelisse Tallinna Pedagoogilisse instituuti (praegune Tallinna Ülikool) õppima raamatukogundust ja bibliograafiat, aga tolleaegne informatsiooni liikumine korraldas elu teisiti. Tegin sisseastumiseksamid ülikooli kaks korda. Esimene kord peale keskkooli jäin esialgse info kohaselt „joone alla“ ja hilisem teade selle kohta, et ma olen ikkagi vastu võetud, ei jõudnud minuni. Kaks aastat hiljem tegin sisseastumiseksa-

Anni Lahe on 50 aastat hoidnud oma lugejaid.

Foto: Rein Järvelill

mid uuesti ja sain sisse ning üllatus oli suur, kui kateedris küsiti: „Kulla laps, miks te 1971. aastal kooli ei tulnud?“ Nii alustasin õpinguid kaugõppes ja jätkasin tööd Meremäe raamatukoguhoidjana.

Kui mõelda nüüd pool sajandit tagasi, siis mis oli see, mis tegi sulle kõige suuremat rõõmu sinu töös?

Kui nüüd kuidagi järjestada, siis olid kõige rõõmustavamaks piirkonna inimesed ja koolikaaslased. Mul oli hea ja uhke olla Meremäe raamatukoguhoidja. Huvi raamatute ja raamatukogunduse vastu sai alguse koolipõlvest. Minu kirjanduse õpetaja Ivi Tetsmann oli ka kooli raamatukoguhoidja. Mulle meeldis olla raamatukogus ja uurida, mis seal toimub. See töö tundus huvitav, oli põnev, kuidas koostati kartoteeki ja katalooge ja kuidas toimus lugejate arvestus. Raamaturiik oli niivõrd huvitav, et ma ei läinud kunagi koju ilma

juturaamatuta. Õpetaja Tetsmann moodustas kirjandusringi, korraldas deklamaatorite konkursse ja kirjanduse sisse minek oli süviti. Kõik see inspireeris mind ka Tallinnasse õppima minema. Võin öelda, et minu huvid ja töö langesid toona kokku ja on kestnud selliselt tänaseni. See teeb rõõmu.

Aga mis rõõmustab sind täna, aastal 2022 sinu töö juures, ikka siinsamas Meremäe raamatukogus?

See õhkkond siin ja meie raamatukogu kasutajad. Töö raamatute ja töö inimestega rõõmustab mind. Väikeses raamatukogus on oma lastenurk ja üritused koos lastega, kirjandusüritused ja kohtumised kirjanikega, luule- ja teemaõhtud erinevatele elanikkonnagruppidele. Lugejate rõõmud ja minu enda rõõmud saavad kokku. Naudin seda, kuidas lugejad naudivad kirjandust. Küsin alati oma lugejalt, kas talle sobis see raamat, et teada

saada, mida soovitada edaspidi.

Oled olnud ka Meremäe valla poliitik number 1. Mida tähendas sinu jaoks see poliitiline ajaperiood?

Minu jaoks tähendas see tohutut töömahu kasvu. See oli kogukonna rahva soov ja pealekäimine. Mulle öeldi otse, et mul on hädasti vaja kandideerida volikokku, siis saan seista oma rahva huvide eest. Esimest korda kandideerisin Meremäe vallavolikogu valimistel üksik-kandidaadina ja mandaadist jäi puudu kaks häält. Hiljem tõdesin, et see oli rumal valik, ning järgmine kord kandideerisin juba nimekirjaga. Täna kõiki toonaseid volikogude liikmeid ja vallavalitsuse töötajaid eesotsas vallavanem Aivar Nurgaga. Tõsiseid, pikki ja asjalikke arutelusid oli palju, ka vaidlusi, aga kõigil osapooltel olid ühised eesmärgid ning tülisid ei olnud. Vallal peab hästi minema, see oli meie ühine siht

ning volikogus polnud mingit kraaklemist. Samas tehti ka sel ajal väga raskeid otsuseid nagu Meremäe keskkooliklasside sulgemine. See oli väga valus, ka minule endale, aga mõistusega võttes paratamatu.

Koduloo uurimine ja kodukoha asjade arhiveerimine – need muutuvad aasta-aastalt väärtuslikumaks. Milline on koduloo uurimise tähendus sinu jaoks?

Raamatukogud säilitavad juba oma olemuselt väga palju teavet, seetõttu on nad olnud kohalikud kodu-uurimise kantsid. Kõik raamatukogud Võrumaal tegid ja teevad kroonikaid ja kodu-uurijad on läbi aegade sealt leidnud hulga materjali. Aastal 1975 tegi Meremäe kandi rahvas ettepaneku pidulikult tähistada oma raamatukogu 50. juubelit. Pikalt mõtlemist ei saanud olla ning oma lugejate, asjaliku aktiivi ning koostööpartnerite abile toetudes saime kõigea hakkama.

Oled näinud pool sajandit, kuidas on elanud ja muutunud Meremäe raamatukogu ja üldse maaraamatukogud Eestis. Millised tulevad järgmised 50 aastat?

Usun, et ka järgmised 50 aastat ning veel enamgi maaraamatukogude tegevuse jätkumiseks on kindlustatud. Raamatukogud täidavad ju palju rohkem funktsioone kui ainult raamatute laenutus. Alati tõstan paberitöö kõrvale ja tegelemine inimesega, kes on tulnud raamatukogusse oma probleemidega. Aga inimesed tulevad väga erinevate probleemidega just raamatukokku, sest raamatukogu on lähedal, kui samas kõik teised asutused kolivad järjest kaugemale. Inimene tahab lihtsalt oma muredest rääkida. Inimese jaoks on vaja usaldust ja usalduse saavutamise ning selle pakkumine on ka tuleviku raamatukogutöötaja jaoks üks hädavajalikke ja olulisi omadusi.

Värskas raamatukogu töötab uutes ruumides

EGLE PÖLDMETS

Setomaa Vallaraamatukogu direktor

Värskas raamatukogu on toimetanud seoses ajutisel pinnal olemisega siiani vaikes tööruutmis, aga siiski oleme üritusi teinud.

Jaanuaris külastas tollane kultuuriminister Tiit Terik Setomaad, käis ka meil külas ja kinkis enda poolt tänukirja ja meened. Üritusi ei olnud mõistlik teha jaanuaris ja veebruaris, sest COVID-19 levik Setomaal oli päris suur. Märts oli sündmuste poolest juba sisukam ja tähistasime naistepäeva kirjanik Contra külastusega, kes jagas naistele lilli ja maasikaid šokolaadiga. Osavõtt oli vähene, aga siiski oli meil tore.

Märtsis alustasime ka mälumänguturniiriiga, mida tegime Reegi majas. Alustasime viie meeskonnaga, mis oli üpris hea osavõtt. Kuldvillaku tur-

niiri võitis Nedsaja meeskond, kes sai auhinna Lämmi parvsauna ja SUP-laudade kasutuse kaheks tunniks. Teine koht sai Treski Küüni piletid ja kolmas koht Värskas mineraalvett ja raamatukogu logoga joogipudeli. Kuldvillak lõppes mai-kuuks edukalt ära ja me väga täname meie sponsoreid!

Suvel võtsime osa Seto Folgi „Loo ilu“ õpitubadest raamatukoguaasta raames, kus juunil-august oli „Raamatukogu ratasatel“ periood. Kuni aasta lõpuni on „Tuleviku raamatukogu“, nt laenutamiseks piisab paarist hiireklõpsust ja raamat ootab sind juba raamatukapis. Raamatukogust saab ligipääsu ka rahvusvahelistele teadusandmebaasidele ja koduloolistele arhiividele. Ootame kasutajama uudemaid süsteeme, sest Värskas on olemas ka raamatute laenutuskapp ja tagastuskapp. Laenutuskapp võimaldab raamatuid laenutada soovi

avaldades ja ise laenutuskapist välja võtta endale sobival ajal. Kuna laenutuskapp asub õues, saab raamatu kätte igal ajal. Samuti on raamatukapi kasutamine lugejale tasuta.

20.–30. oktoobrini ootavad meid ees raamatukogupäevad, mille raames toimub ka erinevaid üritusi kõikides Setomaa raamatukogudes.

Augustis olemas tegelenud Värskas ainult kolimisega ja lõpuks on raamatud leidnud oma tee tagasi riulisse. 19. septembril avasime taas Värskas raamatukogu uutes ruumides aadressil Pikk 28. Uued ruumid on avarad, olemas on lastenurk, kus laps saab istuda laua taga ja sirvida raamatuid või joonistada endale mugavas keskkonnas. Tagatud on ligipääs liikumiskustega inimestele, mis tõi endaga kaasa ka automaatselt lahti käiva ukse ja invatõstuki. Ootame kõiki uudistama ja lugema!

Nädälist Leetu meretuult hingämä

Kaardi päält paistu Leedu rand ja Neringa puulsaar ku määne lõunamainõ laguun tävveste tõistsugumanõ ku mi uma' mereranna veere'. Sõidu võti ette katõkeske uma hüä üläga ja veid'õ tõistmuudu, ku soo ilma aigu kombõst om. Ku parhilla' om raha iist saia' määnest taht hotelli vai kodomajutust, sis mi mõtli, õt olõmi sõltumatu', ja sai hindäle õgast õdagust vahtsõ kodo üles Leedumaa rohelisõ luudu seeh.

OJAMETSA LEA

Ku ammudsõ' esivanõmba' otsõ' kodo jaost kotust vii lähkohe, sis mii' kah kai, õt olõssi õks vesi man. Leeduh om ütsjago järvekõisi, mink kaldidõ pääle omma' ehitedü puhkõpaiga'. Taadmuudu, ku meil siih RMK puhkõpaiga' mõtsu all. Tulõ tegemisõ kotusõ', vafoalosõ', lavva', pingi', kõik mis vaja.

Säimi tsihis kaia' üle Palanga uma kaubauulidsa ni promenaadiga, kävvü' Klaipeda eräloomaaijah ar'. Sis Neringalõ laululiivu kumpma ja liivadüüne otsma. Alostimi sõitu iispävä õdaguspoolikul. Palangalõ om üle 600 kilomeetri maad. Sõidimi Jelgavast üle Läti-Leedu piiri. Nii pia ku Leedu pääle nakaś, omma' otsalda' viläpõllu' ütstõõsõ peräh. Om õks uhkõ viläkasvatustmaa. Suurõmp osa põldõ om nisu all.

Midä edesi, tuu kumõrambast muutusõ' nõlva', õkva nii ku om joonistõõ Leedu muinasjutõh, koh üts tsõõrik mägi paistus mitmõ säändsesima takast kätte. Tiiviiri pite kasus ilma-dumal hulgal mõtspõrknit. Meil Setomaal haruldanõ taim, kasus Mõla küäl looduslikõ niitõ pääl harvakulla' ja matkalisõ' imetlese'. Sääl omma' kõik jäätmaa' tuud täüs, nii ku meil raudhaina.

Joudsõmi Joniškihe, sääl sai üte ahtakõsõ järve veereh mi edimäne üükodo. Uhkõ tulõas-sõm ravvadsõ katlakonksuga, lavvakõsõga ja pinkega vafoalõnõ külälislahkõlt iih. Teimi tulõ üles, leimi telgi pistü, kävemi mõsuh, valmistimi süvvä' ja illos õdak võidsõ alada'.

Kuulsa Ristimägi

Tõõsõpäävä hummogu naksi edesi sõitma. Inne Šiauliai liina om kuulsa Ristimägi. Sinnä' om nuid riste kokko kannõt rahval õks ilmadu jago. Mõtli, õt tiia-i, mis tunnõh sääl või ka olla'. Ku sis jalodi ristikuhi-lidõ vahel ahtakõisi rato pite, õs olõ' määnestki eriskummalist tunnõt õga olõkit aimada'. Tunnõh oll' hüä ja kerge. Imestämist küll ütsjago, kõik tundu nii pühä vai kuigi niimuudu, õt massa-i tühja puttu', mis kiäki om üles säädnü'. Sääl om pallõ säntsit riste, midä sagõhöhe kumardamah käüdas.

Tuust and seletüst, õt üle riste om kuhatu erisugumatsõ' helmekeedi'. Mõnõl oll' nuid õkva nii pallõ ütstõõsõ pääl, õt paistu' ku helmekeedikuhä'. Ja kõik tuu suurõmbidõ riste vahepäälina maa oll' väikeisi puust ristikõisi veerest veereni täüs. Kõkõ väikomba' olli' lihtsahe pikäle maa pääl vai ütstõõsõ pääle kuhilahõ hiidetü.

Ristimäele tuvvas riste, õt kinnitädä' ummi hüvvi suuvõ, pallõldas tervüst ja õnnõ umalõ perrele ja tüüle. Om üles pantu riste sõah hukka saanu' inemistõ mälestüesest ja eski risti-

mäel küläh käünü' Rooma paavsti Johannes Paulus II austamisõst.

Säält edesi läts sõit ranniku poolõ. Soo reisi edimäne koh-tuminõ merega oll' Palanga. Palanga liina küle all om ilmadu illos rannakõnõ, kohe om lihtsa ja rahulik mano saia'. Kaunimp rand! Imetabanõ liivaluitidõga mereviir. Muud tehislukku sääl olõ-s ku laudtii liivakingokõisi ja soppõ vaihõl, kõrralik kim-mäs trepp alla randa ja harvakulla' rõivastumiskabiini' üteh pingiga.

Asustust nätä' õs jää', kõõ rand oll' looritõt mereveere taimõstikuga. Paju', hõpõvärmi kõrrõlisõ' ja meil muido pindreh akna all kasvatatav kipslill katf kuhilidõ viisi liivaluitit. Liiv-merisinep kaunist vii lähkoh kõllast liiva. Viimäne om hüä söõgitaim, sääne sinepidsõ, mädärõikadsõ maiguga. Paras võileevä pääle vai supi sisse maitsõst panda'. Häitses imeilosashe hellelilladõ häiermidõga. Kasus ka mi Eestimaa mererannuh.

Merevesi om sääl õks tõistmuudu, valu soolanõ ja ku korgõ' lainõ' sinnu hüpitäse', tulõ sääne vaba ja kerge tun-nõh. No nii umbõs ku latsõpõlvõh, ku oll' lõpuś olla', ku mia tekki nalja. Õs saa' viländ mere-lainidõga, kivikõisiga ja liivaga mängmisõst. Suur ineminõ, a latsõ tuju'. Ja ku hüä armas ineminõ ka su kõrval viil om, saa hulga rõõmu süämehe.

Augustikuu päiv oll' nii kul-lanõ ja lämmi. Päävä jovvu kihä täüs laaditõt, säimi suuna õdagust Palanga Basanaviciause jalakäüjidõ uulidsalõ uudis-tama ja muuli pääle päävämi-nengit kaema. Oh tuud ilmadu pikkä kaubauulitsat! Midä sääl ka olõ-s. Kõkkõ oll' ja mitmõ voori iist kõrraga. Baari' ja publi', karusselli' ja mänguau-tomaadi', rõiva' ja söõgi', uulid-samuusigu' ja uulidsa näöpildi joonistaja'. Sinnä' vahelõ suits-tõt kala müüja' ja suvõniiri müügitetikõsõ'. Ja niimuudu kõik katõpooli pikält täüs. Suvõniirest om sääl inämbüs merevaigu karva helmekeedi', muu' nipsaśa' ja nõiakujukõsõ'. Ku jal mõnõ helmekeedi müü-gileiti kottalõ joudsõ, hõlosi õhku pite magusat himurat lõhna, mis miilt hulluf. Õkvalt kutś saisatama ja kaema, mis sääl näükse. Mesidselt helklevä' käevõrukõsõ' ja kaalahte' hel-lält suvõtuulõ käeh laisalt õõts-mah. Nä nii ku olõssi hõiganu', õt võta', osta' üteh, mäles-tüesest, umatsilõ kingtüesest, massa-i midägi ... võta'!

Lätsimi edesi ja õks ja jälki tundsõ tuud ebatavalist hõngu aig-aolt ja kõrvuh sahisi kaala-keete tuulõlaul. Ja sis nakaś meri iihpuul kätte paistuma, joudsõmi muuli pääle. Kaemi, kuis kalamehe' õngitsõsõ' hee-ringanäoga tsillõkõisi hõbõ-hõtsi kalakõisi, kuis paari' ja perekonna' aigupite jalotasõ'. Saisami ja kaemi unõlõ säädvät

Külätii Leeduh.

merd. Hämo om kätte joudnu', pääväst saa üü. Tagasi jaloda jo tulli valgõl. Baari' uma peo-muusigaga kutsva' suvõõdagust rõõmu saama. Jala' väsinü', jumalihe lännü' päävä kuma silmih ja tuhandidõ kaalakeete sahhin kõrvuh, tulõ hüä uni.

Merevaik

Kolmapäävä mõtlimi, kohe minnä'. Mu ülä om pallõ kõrdu Leeduh käünü', ma edimäist. Alostimi sis päivä kohustust ligu käügiga merevaigumuuse-umihõ. Illos mõisapark ja uhkõ maja. Astumi sisse ja sõõrmihe imbus jo tutvast saanu' hõng. Merevaik ... Ah sis niimuudu lõhnaski merevaik. Oot! A tuu sääl, kaubauulidsa pääl oll' ka sääne ... Mõisamaja niild meid hindähe. Pääh om üledoos merevaigust ja merevaigulu-gudõst, ku majalõ ring pääle tettü ja päsemi tagasi vällä.

Merevaik või olla' pääle umma põhituuni ka piimvalgõ ja rohelinõ. Merevaik või olla' lihväläjä' kujol päält tuhm ku harilik kivi. Merevaiku võit ran-nast lõüdä'. Merevaik pidi läm-misteh nakama lõhnama. Mul olõ-i merevaiku olnu', olõ-i mõistnu' luku pitä' ja kõllanõ tuun olõ-i mu meelüsvärv. A ku no' kuulõ, õt tä ka kasulik või olla' ja lõhnas nii magusahe, võipolla' lõvvä ka liiva päält tükükõsõ. Pää lätt huugama. Mu ülä ütle-i suurt midägi. Lask mul hindäl vaagi' ja mõtõlda' taa merevaigu aśa üle.

Ku jal mererannah leoh olõ, korja peotävvve kivikeisi üteh, võipolla' ... Midägi õi klapi', tiidmisõ' taa imekivi kotsilõ omma' napi'. Ütsigu' killu-kõsõ' tulõva' miilde, midä kost kuulndu' olõ elo joosul. Küsü-muisi om pääh rohkõmp ku vastui. Kuis saa lõhnavat mere-vaiku kõik uulidsa veere' täüs olla', õi saa' jo. Midägi õi klapi'.

Pää tuulutusõst oll' sobilik minkõgi muu pääle mõtõlda' ja lätsimi Klaipeda eräloomaaida kaema. Sõidu aigu otsi rannast üteh võetu kivikese' peo pääle ja naka sõrmi vaihõl silõma. Sõrmõ' omma' lämmä' ja kõr-raga tunnõ joba tutvast saanu' mesimakõt hõngu, tuudsamma, mis kaubauulidsal ja muuse-umih minnu terüf. Kas omgi

mõni kivikene nõist merevaik? Uuri kivikeisi, ülä õi ütle' midägi.

Sõidami Klaipeda suunah, üts piatus lepävõsoh ja mis üläh-hüs. Võsoalonõ kõik puha sinet värmi põldmariju täüs. Sai õkvalt suur kausitäüs kõratas. Üteh väikoh küläpoodih müv-väs säänest suurt kõllast saia, ku meil Setomaal memme' küdsi' vanastõ. Saa õdagust süvvä' moosisaia piimäga.

Klaipeda loomaaid om sääne väheldäsepuulnõ, veidõ nii ku maahha jäetü paistu. Sääl oll' välik tsirkõ, karuseläjit, ahvõ, pühvli' ja kaamli'. Tiigri', lõvi', pantri', papagoi' ja oosõeläjä' olli' arvilidsõlt ülekaaluh. Loomaai kõrraldus paistu kuigi tõistmuudu, ku muido harinu' olõ. Süvvä' lubati eläjilõ käest anda', iih paistu hulga poodist peri süüke, mis om mõõmäldä' jäänü'. Eläjit sai peris lähkesest imetledä'.

Tiigrit oll' õkva õga nulga pääl ja hulgakõisi kuuh üteh puurih. Päiv oll' lämmi, sis nä lesadi' lavatsidõ pääl, hanna' üle veere allapoolõ rippu. üteli losal oll' kápä' puuri vasta siro-tõt. Sinnä' kündü õkva mano. Kõdisti sis tedä talla alt mitu kõrda. Sipof kápäga, nii ku kass tege, ku putut magamisõ aigu. Suurõmbat tä vällä õs tii'. Ma mõtli, õt no' saa kelki' ummi iih, õt kas ti olt tiigri kápä-alost kõdistanu'. Kotoh peräst edimäne, kellele seledi, pand' vasta, õt täl oll' loomatal'ajast sõbõr ja tä sai lõvilõ pai tetä'. No vast loomaaijah õks olõ-i vaja eläjit putma tükki'.

Õdagust oll' kogonõnu' pal-lõ, mink üle mõtõlda'. Tiigri talla pututus sõrmi pääl, mere-vaigu hõng pää seeh, papagoidõ lauluvitin kõrvuh ja kalli ülä kavalapuulnõ naarahus.

Šookõrd säimi uma telgi üles ilosa palomõtsa ala. Tuu oll' vast kõõ meelsämp üükotus. Latsõpõlv tull' miilde, ku õks sai mõtsa all onnõ tettüs ja koto mängitüs. Korgõ palo all oll' ka kuivõmp õhk ku järve veereh. Vii veereh nakas õks õdagust niiskõst kiskma ja lätt olõminõ kuigi rõskõst, õt tahat hõlmu rohkõmba kokko kiskus'. A pedäjidõ all hõlosi viil kavva kuiv õdus lämmüs koon' püm-meni vällä. Värski põldmafa-moos ja mano piimä vai keefiri

om magusast päävä lõpõtusõst hüä. Hummõn uut Neringa iih, tuu üleskütetü ja kitetü kotus.

Ütsjago segähüst tulõ puul-saarõ kotusõnimmiga, kuna nimetüüsi om ao joosul ümbre muudõtu ja rahvasuu om nime' suuperrä kohendanu'. Puulsaar om Kura sää. Neringa om liin ja puulsaarõ Leedulõ kuulva osa om Neringa haldusüksus Klai-peda maakunnah. Neringa liin om kokko liidetü 1961. aastagal puulsaarõ küläkeisist. Neringa vapil omma' tähtsämbidõ asu-latõ vapi' kõik ilostõ pääl. Üts nõiduslik kotus paistus taa olõ-vat. Neringal pidi' olõma laulva' liiva'. Kuis tuu küll olla' saa? Midä tuu tähendäs? Merevaigu mõistatus oll' õks viil pääh lahendamalda', mis nuidõ lii-vuga sis om.

Laulva' liiva'.

Säi õkvalt sammu' sinnä' randa, koh pidi tuu imeh iih uutma. Võti sis sandaali' jalast ja naksi kumpma. No õi laula' joht sukundki. Kas sis õga päiv õi laulaki'? Lätsi jalodi edesi vii poolõ ja ku sis jala all puulkõgõ-malda' käve määnegi viuksna. Aha! Sis sai nipi kätte, kuis liiv laulma panda', mõni osa-vamp või vaest mäntse viisi-jupigi vällä meeltä'.

Ku jala' liivalaulust väsinü', om säälsamah algusõh mere-muuseum ja delfinaarium, koh saa naudisklõdõh delfiine trikke ja tandsu kaia'. Peräst samah rannah vaiba pääl päävä käeh peeseldeh naka kõrraga midägi taipama, võta teki veere alt Leedust ostõtu päivtüskreemi pudela ja loe päält AMBRE. Mõistatus sai lahendusõ. Mu sõrmi küleh oll' merevaigu-lõhnalinõ päivtüskreem ja kivi-kese' olli' õks kivist kivikese'. Ku kreemi sisse saa merevaigu-lõhna tetä', no sis saa ka suvõ-niirileti ümbre laska' õhku hõlõma tuud lõhna. A mis sääl muuseumih sis oll'? Kas merevaigust imbunu' aroom vai niisamatõ õhku pihustõt lõhnalinõ?

Veidõ puhanu', liigumi edesi liivadüüne poolõ. Tuu saarõ piirkond om rahvuspargist kuul-tõt ja võetas tii pääl massu, õt üldse sisse võit massinaga sõita'. Rahha piat küll ütsjago

vällä käüma, a ku edimäist kõrda läät, sis taha-i kaemalda' ka jättä' tuud liivadüüne asja. Massulda' võit minnä' rattaga, a tuud piat arvõstama, õt Klaipe-dast Nidani om 52 km maad ja puulsaar paar koon' nelli kilo-meetrit lağa.

Juodkrante-nimelistõ paika joudõh tõmbas tähelepanu suur kutsva puukujo, mis suu-nas toomõmõtsa sisse minemä. Säält muudku edesi tiirata pite küll üles, küll alla, küll kää-nulidsõlt. Õga püürdü pääl om muinasjutulidsõ' hindäst hulga suurõmba' puusligu'. Ter-veh mõts täüs puuskulptuurõ. Nõia' ja vanahalva', haldja' ja joumehe', targa' ja talotütrigu', lohe' ja mao' ja viil kõik-sagamatsi tegeläisi. Algusõ om saanu' tuu ettevõtminõ 1979. aastagal puuskulptuuridõ fes-tivaliga ja pääle tuud järjest mano tett. Mitu kilomeetrit läbi muinasjutumaa ja niisama äkit-selt, ku sinnä' sisse sai, astumi ka vilust huulidsa pääle tagasi.

Juodkrante om illos hoolit-sõt välimusõga paigakõnõ, õdus ringi jalota'. Tii lätt sis puul-saart pite muudku edesi õks Nida suunah. Sõidu pääl treh-vämi kormoranidõ koloonia pääle. Kes om nännü' Setomaal Salosaarõ pääl nuid eläjit tegut-sõmah, tiid, mis taa tähendäs. Kormorani' puhkasõ' ütehkuuh puiõ pääl umah vällä valit kotu-sõh. Ja tuuga surmasõ' ar' puu'. Vällähiideh om niivõrra hap-põlinõ, õt puutüve' jovva-i tuud vällä kannahtha'. Kormo-rani puiõ iih om lağa ala, koh puu' omma' jo kokkogi sadanu'. Sääl sis nätä', õt võimuga om kasuma naanu' punadsõ' leedri', põllumafa', vabarna', soemafa' ja nõgõsõ'. Haisva ja võigas om kaia' säänest tsirkõ ello.

Säält edesi sõitõh saamigi Nida liivadüüne mano. Säält paistus kavvõndõhe, koh omma' jo Vinne ala' Kaliningradi oblas-tih. Ehitedü omma' laudtii', inemisi suunatas siltega, kohe võit minnä', kohe tohi-i. 16. saan-dil naati puulsaarõ pääl mõtsa rahast tegemä, a katmalda' pin-nasõ pääl õs jää' liiv püsümä ja nakaś tormiga muudku edesi kanduma. Niimuudu katf eski terve külä veitsipite liiva ala. Ildampa naati õks mõtsa tagasi istama, õt liiv püsümä jääsi'. Ma', kes ma olõ Piusa liivaga tutva, õs lõvvä' midägi eris-kummalist nuidõ düüne man. Liiv om liiv, a inemisilõ üldisõlt miildüs kaia', midä liiv tege.

Ja saigi kuurortpiirkond val-lutõdus, nüüd viil tagasi min-neh lemmikust saanu' Palanga lähkesest rannakõsõst läbi, merele hüvvä aigu ja lubadus üläga tõõnõtõõsõlõ, õt vahtsõ suvõ tulõmi siia' õks tagasi.

Kodo joudnu', paki asju val-lalõ, nõsta moosipurgi kappi, jakkus viil paarist kõrrast süvvä'. Ku päivtüskreemi võta kotist vällä, tulõ naar pääle, õkva ku mäntse merevaigu hullusõ sisse sattu sääl Palan-gal. Lää aida jalotama, keväjä ostõtu vahtsõnõ vabarnasort om valmis saanu', helleoranz'i' mafa', sildi päält loe, õt sordi-nimi „JANTAR“ ...

Mu kummudi pääl om päiv-tüskreem „Ambre“ ja aiah om vabarnasort „Jantar“, mhm, lää järgminõ suvi tagasi ja otsi nuu' merevaigutükükese' rannast üles, jää-i muido süä rahulõ.

Paasapäiv

LÕIVU MERLIN

Aastaga iist oll kuigi' säänest-muudu, öt poliidigu' löüds'e, öt Setomaa, Obinita om ilmah ainumas kotus, koh ilma paprõlda' saa-ai matusõaida. Ma imehtä ausalt, öt tuukõrd uudis olõ-õs suurõp tõisist aokirändüse uudissist. Õga tõvõ, sõa ja taudiga' om lubat inemisi minnä' kerkohe ja matusõaida – õgal puul ja kõõ. Viil inäbä ma imehteli, öt seto' ka' kulssi' sõnna – ma küüsü prostalt, mille? Kas pelksi', öt viias priiplediga' trelle taadõ, öt vanaimä havvapääle olõs tahtnu' minnä'? Samah olõs olnu' peris hüä aoviidüs kohtu-kaumisõ' usu ja eetiga ja vabadusõ ni perre teemal – öt kiä' koh ja kuvvamuudu kavvu' õks või ja mäntsit paprit näütämä piat. Päiv varahappa õga ildappa huvta-as kedägi', öt mitu vai kuvvamuudu matusõ-pääl käve. Sääne asju kõrraldus tekk tuukõrd hulgalõ inemisi sõamehallu ja ai kufast. Aig om keerolinõ õks viil – a no' tõõsõ nulga alt. Piiripääl elleh vaest viil inäpki'.

Šool kõrral oll paasapäiv tüü-pääväl, a rahvast oll kokko korjunu' hulga ja viil oll tulnu' ka' turiste. Mu käestki' küüsüiti, öt kas või uudishimo peräst kaema minnä' ja kuvvamuudu vaia röivihe panda' – tsuuda oll külõlda' santsit küüsumüisi. Ma julgusti kõiki minemä, selle öt ma mälehtä, ku suur elämüs mu jaos oll edimäne paasapäiv. Elämüs oll nii suur, öt mulgi' tekkü kommõh uma memme havva-pääl võiuileibä söömäh kavvu' ja jutatada'. Muidogi', mi tšuhkna' kau säääl õnnõ lehti riibmah ja kündlit palama pandmah nii üts-kats kõrda aastagah. Õt matusõaiah kauminõ om nigu kohustus, tüü, a olõ-õi ao maa-havõtminõ, mälehtäminõ.

Paasapäiv meelütas inemisi nii kavvõndõst ku lähkost, nii ummi ku võõrit. Ilm oll väiga' kuum. Obinita poodih oll jo hummogu hüvvä ja parebat kraami, midä muido vaest kõik-aig niihulga olõ-õi saia'. Kuki' hainamaapääl oll suur massinidõ pandmisõ kotus, a õks olli' mõnõ' tahtnu' uma massina panda' kraavi. Noh, liinavurle taht ka' uma hirmkalli maasturi maastiguvõimõkust pruumi' ja liinah mulka vaihõl laviirih om tuu liisnalt õgapääväne. Kõigil omma' säläh kõgõ pareba' rõiva' ja oldas muidogi' pidoligu'. Kaemalda' suurõlõ kuumalõ, omma' mõnõ' tulnu' seto rõivih.

Tõõmöli keriguinemisõ' ja kinkõl tervüs lupa, omma' kerkoh pikä teenstüsao ar', tõõsõ uutva' väläh, öt kunas nakas ristikaug. Ristikaugi pildstõdas ja filmtäs üles. A midä tuu kõõ materjaliga' peräst tetäs? Mille pildstä' aoh olõmisõ asõmal? Ma saa arvu, kinkõl om tuu tüü,

a tõõsõ' ristikaugi iih kotusõ peräst tsuut tõuklõmah ... kinkõlõ? Milles? Ma tii šool kõrral video, midä peräst kõik huvilisõ' saava' Youtube'ist kaia'.

Mitmõs paasapäiv šoo mul om? Ma paku huupi, öt vaest viie- vai kuvvõtõiskümnes. Õga kõrd om olnu' eismuudu. Mitmõ' inemisõ', kiä' minnu omma' kutsnu' uma kado-nukõisi havvapääle, omma' täambätses jo eis' mulda pant. Tunnõh om tõõnõ. Šoo olõ-õi inäp niisamata matusõaid, a kotus kohe mukki' tutva', sõbra' omma' matõt. Asi om aastagidõga' lännu' umatsõbast.

Ku olõ tsuut ristikaugi üles võtnu', lää kõrrast kerkohe. No' om apar ja om õhku. Hulga söögikraami om tuud õnastamisõs. Kerik tetäs kipõlt kõrda. Hajomõtõh vii mu kellätorni poolõ. Kleit om maani', viimäne repp-retel om paras väl-läkutsõh. Šool kõrral om kellä lõõmäh jo vahtsõ' noorõ' tsibihärbläse', omma' Maafa ja Kärdi latsõ' üteh ummi immiga'. Peräst vaeldas nimä' vällä Sibula Priit ummi latsiga'. Obinita kerkoh om õks nii olnu', öt pühhi aol saava' kõik tahtja' kellänööräst haarta' ja kõlsta' nii kuis joud. Tuu om midägi' väiga' erilist ja miildejäävät. Hörna Aare juhendas, kunas kellä lüvvä' ja kunas ar' lõpõta' tuu perrä, öt kuis ristikaug ümbre kerigu liigus.

Edesi lätt rahvas haudu pääle. Om hulga nuid, kedä olõ-õi ammu' nännü', ja om midä kõnõlda'. Hüä miil trehvämisõst.

Vana traditsioon om tuugi', öt õdagu om Obinita küläh kats pito. Üts om nii-üldä' aamõtlik piletidõga' bändipido koolimaja man. Innebidi oll tuu väigagi' populaarnõ, a aastagidõga' om jäänü' väikobast. Lava pääl omma' tundmalda' muusigu', kiä' pidävä' viisi ja pandva' rahva tandsma. Samal aol külä tõõsõh otsah galerii man om kogonõnu' kirriv selts-kund, kiä' tegevä' eis' uma peo. Kavva olõ-õi, programmi olõ-õi, a väiga' mõnus om olla'. Galerii moropääl om tuli ja ka' telk om pistü pant, selle öt üts jago rahvast tull õnnõ šoo pido peräst päällinast Obinita. Galeriih seeh esitase' Evar ja Ülle uma viimätse plaadi lugusit hulga lisalugusidõga' – rahval omma' käeh lauluvihu' ja kõik pruumva' üteh laulta', õgas tuu nii kerge olõki-i, ku tekst om võõras ja tõõsõh keeleh ka'. Õdagu joosul astusõ' läbi Lauri ja Lenna, kiä' kõrraga' hinnäst kõõmalda' kombõl esinemäst lõüdvä'. Obinita kandi om hulga muusikit ja loomõine-misi. Koh om, sinnä' tulõ mano. Galeriih jutustõdas kõgõst ja joudas tuuni', öt edimäne upin süvväs õks paasapäivä aol eis' tähelegi' pandmalda'. Paasapäiv pand suvõl punkti ubinaga'.

Zetod rahvaga.

Tõnissoni Silveri pilt

Lätsi pitto 22

LÕIVU MERLIN

Midä Zetod om kõrda saatnu'

Stuudioalbumi':

- „Lätsi vällä kaema“ (2005)
- „Lätsi tarrõ tagasi“ (2008)
- „Lätsi sanna“ (2010)
- „Lätsi kõrtsu“ (2013)
- „Lätsi liina“ (2018)
- „Traadilda live at Treski küün“ (2020)
- „Lätsi pitto“ (2022)

Singli':

- „Merekosilased“ (2009)
- „Kats sõsard kargasõ“ (2009)
- „Lätsi kõrtsu“ (2012)
- „Petseri palaminõ“ (2015)
- „Siro, siro, sitakõnõ“ (2017)
- „Kost ti peri“ (2022)
- „Haavaoksa räpp“ (2022)

Tunnustusõ':

- **Etnokulp 2020:** ehe perimõmuusika
- **Etnokulp 2020:** aasta muusik, Jalmar Vabarna
- **Etnokulp 2018:** aasta artist
- **Etnokulp 2018:** aasta lugu, Zetod „Ilmarikas“
- **Etnokulp 2018:** aasta muusik, Jalmar Vabarna

- **Etnokulp 2015:** aasta muusik, Jalmar Vabarna
- **Etnokulp 2013:** aasta album, Zetod „Lätsi kõrtsu“
- **Etnokulp 2013:** aasta kollektiiv
- **Etnokulp 2013:** aasta lugu, Zetod „Sõda om lännu' sõudõmahe“
- **Etnokulp 2011:** aasta ansambli
- **Etnokulp 2011:** aasta muusik, Jalmar Vabarna
- **Etnokulp 2011:** aasta album, Zetod „Lätsi sanna“
- **Etnokulp 2010:** aasta kollektiiv

Kiä viil tiä-äi, öt kiä om kiä:

- **Vabarna Jalmar** – akustilinõ kitarr, elektrikitarr, karmoška, cabasa, laul
- **Viskari Jaanus** – basskitarr, laul
- **Linnusõ Artur** – akordion, laul
- **Leima Matis** – viiul, karmoška, laul
- **Küti Martin** – trummi, kasttrumm

gal 2003, ku Viländi kultuuri-akadeemia rahvamuusiga eriala vilistlane Priki Kristjan tull mõttõ pääle panda' noorõ' seto poisit' näide umakultuuri võtmõh pop-rocki tegemä. Noorist poisast om saanu' jo mehe', esä'. Melomaanõ kõrvu om helitet mitmidõ plaaditääsidõ hüä muusigaga', mia pand jala kauma ka' tuul, kiä vaest olõ-õi folgi fänn. Ma aig-aolt mõtlõ, öt kas eestläse' üleppää tekstist 100% arvugi' saava'.

Läbi ao om Zetodõ muusiga olnu' õks sääne, öt kontserdil

olõ-õi tuulõga' midägi' tetä', selle öt kõik luu' omma' jo kargamisõ luu'. Kontserdi publugu siäh näet nii latsi ku jo halli-pääga' fänne ja kõik nä karg-lõsõ' uma jala' villi ja täntäse' heli' ar'.

Laula ülesehtüse' omma' kindlahe lännu' keerolitsõbast ja mitmõtasandilitsõbast. Aoga' vaest om mint rokiligubas eiski' ja inäp om naanu' tulõma originaalsõ loomingu, mia om eräldeaisva innit-sist perimüstekstest – viimätest tetäs lugusit ka edesi.

A seto tunnõh om õks alalõ, vahet olõ-õi, minkast lautas.

Šool suvõl tull vällä kuvvõs stuudioalbum „Lätsi pitto“, tuu om õkkapiteh hüä ja ütehkiskva. Vaehtõpää om olnu' pikk saisahus ja avvustajil tull uuta' pia nelli aastakka. Õgas hüvvä asja piaki-i õga päiv saama. Sama lugu om ka' kontsertega', nuidki' om Zetodõl aastagah sama pallo ku ütäl käel sõrmi. Zetod olõ-õi määnegi' süldübänd, kiä õgal nädäli-vaihtusõl kohki' üles astus.

Vahtsõl plaadil om muusikat pia 30 mintat, täks andunu' avvustajilõ liisnalt veidõ, a olõ-õi hullu, kullõs mitu kõrda kooni' teksti' pääh. Kokko 11 lugu. Kõik om huugnõ ja hüvvämiilt tege tuu, öt om ka' uma originaalsõ loomingu ja vaest vahtsõba katsõtusõna räppigi'. Viil om man kol' varahappa Viländi folgil esitet palla aastagast 2021: „Vaa-vaa!“ ja „Kost ti peri“ ja „Miko-Miko“. Naarhtamma pand lugu „Pohmela“.

Hüä om tuugi', öt ette om võõdõt ka' Verska luulõ?taja Haavaossa Pauli luulõtus, mia om käänat huugsaha räpi rütmi. Refraän haard kõrraga üteh laulma nii ku kõik Zetodõ laulu'. A lugu „Kost ti peri“ tuu kullõja ette kõik 12 Setomaa nulk ja kõüt nä ütte kokko. Sõnnumeistri om olnu' Leima Matis.

Järgmäne aasta om Zetodõl juubõl 20! Mitut bändi mi tiä, kiä' omma' alostanu' teismelitsõna ja rakisõ' edesi viil 20 aastaga peräst? Pikkä ikä ja vahtsit laula!

Tulkõ' kõnõlama!

TORMI PIRET

Kultuuriklubi Setoluu' tull' kokko Talinah 2013. aasta septembrekuu. Õt olõsi' sääne kotus, koh seto kiil om edimädse kotussõ pääl.

Setokõisi päämäne kokko-korjuminõ om olnu' leeloparkõhe. A õga seto juuriga inemisõ jaost olõ-õi leelolaul tuu kõõ tähtsäp seto keele eloh-

hoitja. Külält om nuid inemiisi, kiä' tahasi' kõnõlda' seto keeleh, a kotõh õi tüü man olõ-õi kinkäga kõnõlda'.

Kultuuriklubi Setoluu' om kotus Talinah, kohe pallo illos seto kiil om kokko toonu' hüä summakõsõ inemiisi. Om latsi, om nuuri, om noorõbit ja vanõbit täüsiäliisi. Om seto juuriga

inemiisi, om niisamahtõ seto keele ja kultuuri huviliisi. Seto sõnnu õigõst vai võlsist nimehtämist olõ-õi vaia pelädä'. Mi ütles õks šoodmuudu: õgal küläl uma kiil, õgal talol uma sõna'. Olõ-õi, öt õnnõ parhilla' om seto kiil eesti ja vinne keele mõotamisõ all. Tuusama om olnu' õks amki inne mi aigu.

Koh om võet pruukmisõst inäbä eesti, koh vinne sõnnu.

Minevä aastak sündü kultuuriklubi Setoluu' mano seto-kiilne tiaatre Veerna Vorkats. Valms sai tett kats etendüst – „Joorkakõsõ säidse sõpra“ ja „Tandsotahvaja' ni laululaaditaja“. Näütemäng om kimmäs muud seto keele opmisõst ja

pruukmisõst.

Hüä seto juuriga ineminõ ja seto keele huvilinõ! Kultuuriklubi Setoluu' korjus timahava sügüse ja talvõl iispäivilde kellä 17.30–19.15 tandsoja kultuurikotõh MODUS, Tatari uulits 64. Vahtsõnõ näütemäng om kah tulõmah. Tulkõ' kõnõlama seto keeleh!

X Seto kostipäiv sai läbi – pikkä ikä kostipääväle!

Kõik suvidsõ’ tegemisõ’ nakasõ’ müüdä saama. No’ om hää aig suvõ pääle tagasi kaia’ ja möttöh minnä’ aoh ka’ kavvõndõhe taadõpoolõ, näütuses 10 aastaga taadõ. Tulõtami miilde edimäist kostipäivä ja kuvvamuudu kõigi aastagidõ joosul olõmi joudnu’ säntsest, ku mi parhilla’ olõ.

PÄRNOJA ÜLLE

Kostipäiv sündü söögiteemalitsi mõttidõ kogomisõ pääväl 2012. aastaga detsembrikuuh Setomaa Turismitaloh. Setomaa Turism üteh Mesi-käpä Laiviga’ hõigas kokko inemisi, kinkõ jaos seto süük ja tuuga’ kamandaminõ oll süämeperrä. Oodõt olli’ kõik, kinkõ jaos külälisilõ söögi pakminõ Setomaal oll tähtsä. Mi sai arvu, õt aig om niikavvõh, õt söögiga’ tulõ naada’ laebalt kamandamma. Tuukõrd sai kirja hüä hulga, minkõga’ võisi’ edesi tegeldä’. Andresoni Sigre kõnõl, õt Hiiumaal om jo’ söögipakmisõ päävä’ ja mi võisi’ ütehkuuh ka’ pruumi’ midägi’ säänest kõrralda’. Otsustõdi, õt nakami tegemä. Kukki’ sis mi väiga’ saa-as viil arvu, õt midä mi täpselt tii ja ku suur tüü tuu om. Lepeme kokko, õt edimäne kohvikidõpäiv om 17. augustil 2013. aastagal. Nime Kostipäiv ütël vällä Hörna Rieka mõnõ päävä peräst.

Setomaa Turism mõtõl turunda’ kattõ kõrraga’ – vahtsõt söögipakmispäivä ja Seto Külävüü tiid, mia om päämäne abilinõ külälisi jaost, õt sõita’ läbi Setomaa. Ja sis saigi’ nuidõ katõ ütites nimes Seto Külävüü kostipäiv. No’ om nimi nühkünü’ lühebäst, om jäänü’

õnnõ Kostipäiv, a iih om õks sõna „seto“. Muido mine’ tiia’, vaest kiäki’ nakas samma sõnna pruukma ja sis saa-ai inäp arvu, õt mäene ja koh kostipäiv om. Kostipäivä tiidäs nii pallõ, õt samma nimme tahetas muialgi’ – Postitiile om tekkünü’ sügüsetsel aol üritüs nimega’ Kostitii päiv.

Edimäist kõrda oll meil kõigil sama küüsüminõ – kuvvamuudu valmstuda’ nii ülditsõ kõrraldusõ poolõpäält ku ka’ kohvkuna? Ku hulga võisi’ tulla’ külälisi? Ku pallõ süüki pias nimekiräh olõma? Õt veidõ-kõnõgi’ asja selgebäs saia’, mi kutsi Hiiumaa kohvikidõ-päävä iistvidäjä hindä poolõ meid kooltamma. Johanseni Ly käest mi sai vaiaminevit tiidmisi mitmõ aastaga jaos. Või eiski’ üldä’, õt tuuga’ mi kujondõ kostipäävä olõki ja näo.

Hiiumaa iihkujol mi tei kohvikidõga’ hüä tahtõ kokkoleppe’ (õt kirjapant kohvigu’ õks õigõl pääväl ka’ olõs vallalõ), sis osavõtmisraha, proomõ vällä märki’, õt kohvikidõst olõs jutukõsõ’, lavastusõ’ ja söögikõrvalõ viil tõisi tegemisi, kõrraldi pernaissilõ kooltuspäivi, arotamisi ja söögitegemisi, kostipääväst tetti pilte ja säeti kokko voldik kohvikidõ kaardi ja tegemisi seletüsega’.

Kohvikidõ pernaissist sai Setomaa söögivaldkunna arõn-

Vanavalgõ võimalus Miktämäel.

Sundelli Harri pilt

Maagõkõsõ maitsõ’ Saaboldah.

Sundelli Harri pilt

dusgrupp. Kooni’ 2017. aastagal tetti MTÜ Seto Küük.

Vaehtõpääle üts tiidäandminõ. Hiiumaal om kohvikidõ-päävä kõrraldaja’ loonu’ üritüse – Vananaisisuvi Hiiumaal. Tuu mõtõh om, õt läbi söögiturismi pikendä’ külälisi vastavõtmist viil ka’ septembrikuuh. Kuu joosul omma’ kohvigu’, opitarõ’ ja kontserdi’. Vaest mi võisi’ soost plaanist midägi’ hindä jaost üle võtta’ ja oppi’.

Ku naas tulõma viies kostipäiv, sis mi arodi Kruusamäe Meelikesega’, õt olõs hüä edi-

mäist tsõõrkubat numbrit kuvvimuudu tähistä’. Ja tähistä’ säänestmuudu, õt tuuga’ saasi’ kostipäävä kõrraldamisõ jaos rahha mano tiini’ ja samah ka’ nii, õt pernaissil olõs hüä peräst miilde tulõta’. Mi joudsõ raamadu mõttö mano.

Raamadu tegemisõst tiia’-äs ma sis viil väiga’ midägi’, a Setomaal om hulga inemisi, kinkõl om tuu tiidminõ olõmah. Aitumma nõvvoandjilõ ja jovvuga’ toetamisõ iist Seto Instituudilõ ja Seto Käsitüü Kogolõ! Raamadu jaos kirodi Piiriveere

Liidirilõ projekti. Mi otsusti, õt raamat om kostipäävä pernaissil ütime looming. Sai hõigat kokko raamadu kokkosäädjä’, olli’ pernaissil ütidsõ’ söögitegemisõ’, süüke pildstamisõ’. Oll väigagi’ hulga tüüd ja tegemisi, a samah ütstõõsõ avitaminõ ja kuuhluuminõ. Kostipäävä raamatut saa parhillaki’ viil osta’ ja üts jago retsepte om veebilehel MTÜ Seto Küük.

Sool aastagal oll kümnes kostipäiv. Õgal aastagal om pernaissil pidõpäiv Seto kostipäiv veidõ tõistsagamanõ ja muu-

10 kostipäivä

10 aastakka järest om olnu’ kol’ kohvkut. Avvu pernaissilõ!

- **Maagõkõsõ maitsõ’** – iistvidäjä Kruusamäe Sirje
- **ObiNizza üülokaal** – iistvidäjä Kauksi Ülle
- **Rikka Ivvani man** – iistvidäjä Andresoni Sigre

- **10 aastaga joosul** om kokko olnu’ **151** erinevä kodo-kohvkut, **70** erinevä kohvigu iistvidäjä, **47** erinevä küllä.

- **2013. aastagal** kamand 10 kohviguga’ kokko 62 inemist.
- **2020. aastagal** kamand kohvikidõga’ kokko 260 inemist. Pääle nuidõ viil abilisõ, kinkõ käest tull söögikraam ja meene’ müügiletipääle.

- **2013. aastagal** käve kohvikih kokko 2240 inemist ja kohvigu’ teene’ kokko ümbre 4700 euro.
- **2020. aastagal** käve kohvikih kokko ümbre 14 700 inemist ja kohvigu’ teene’ päält 60 000 euro.

tus üteh pernaissil ja iistvidä-jidõga’. Tuuperäst ommõgi’ huvtav õgal aastagal tulla’, õt löüdä’ midägi’ vahtsõt. Õt jäl’ jouda’ umma lemmikkotusõhe vai löüdä’ midägi’ tävveste tõistsagamaist.

LATSINULK

Merca

HEDO JA KASSI’

HEDOLÕ MIILDÜ’ TSIIDSOKÕSÕ’ JOBA SÕS, KU TÄ VIIL TITAKÕNÕ OLL. NÄÜTÄS ÕNNÕ NÄPOGA RAAMATIST PILTE PÄÄLT: „KASS, KASS! NÄU-NÄU!“

MAMMA PILOT HEDOLÕ HAHAST VILLATSÕST LANGAST TSIIDSOKÕSÕ, TOPSÕ LAMBAVILLAGA TÄÜS. TUU ELÄJÄKÕNÕ OM LATSÕKÕSÕ SUUR MEELÜSASI. KU TÄ TOLLÕ EDIMÄIST KÕRDA ÜSKÄ SAI, OLL HEDOKÕNÕ HÕSTE ÕNNÖLINÕ: „KASS-KASS, NÄU-NÄU, KALLI-KALLI!“

HEDOL OM KOTOH PERÜS KASSIKÕNÕ KAH, A TIMÄ OM ÕKS

ILMADU VANA. MIG – SÄÄNE OM TÄ NIMI – TAHT ÕNNÕ MAADA’ JA SÜVVÄ, VIISI-ÕI HEDOGA MÄNGI’. ÜTSKÕRD EISKI TSÄPSÄS LATSÕKÕIST KÜÜDSIGA, ÕT JÄTÄ’ MINNO RAHHU!

MAMMA TETTÜ KASSIKÕSÕL KÜÜDSI OLÕ-ÕI. TIMMÄ VÕIT HANNAST KAH KISKU’ VAI NÕNAST HAUGADA’, MÄNGOTSIIDSO LEPÜS KÕGÕGA.

„MILLE SULLÕ KASSI’ MIILDÜSE’?“ TUND MAMMA KÕRD HUVVI.

„PEHMEKESE’ OMMA’ JA ARMSAKÕSÕ’. NÄU-NÄU!“

HEDO MÄNGOTSIIDSOL OLÕ-ÕI ÜTTE KIMMÄST NIMME. TIMMÄ KUTSTAS: KISSA, KISSU, KASS,

MAI, TSIIDSO, KASS TELLI. MÄÄNE MÄNG, SÄÄNE NIMI.

KÕRD SAI MAMMA UMALÕ KINGTÜSEST NÄRDSOKANA.

„HEDO, KAE’, VÕTA’ UMALÕ, MAMMAL OM HULKA ELÄVIT KANNO.“

LATSÕKÕNÕ KAIE MÄNGOASJA, KAIE UMMA VILLAKASSIKÕIST NI KOSTSÕ: „TAHA-AI!“

A IMÄ VÕTSÕ ÕKS NÄRDSOKANA ÜTEH, KU MAMMA MANT KODO MINTI. JÄRGMÄDSEL HUMMOGUL OLLIVA’ KANA JA KASSIKÕNÕ PARIMPA’ SÕBRA’!

TSIIDSO TEKÄ TSIRGULÕ KALLI-KALLI JA KANA LASK KASSIL HINDÄ SÄLÄH RATSALLA’ SÕITA’. HOODIRIDIRALLALLAA!

Seto Kuningriigipäävä sõnolinõ Tiigi Olga

Päält ütsäkümnnendit naati kõnõlõmma ja märkmä, õt kuv-vamuudu saasi' laulunaase' sagõhõppa üttekokko laulma, õt eis' laulta' ja tõisi naisi laula kullõlda'. Tuulaiga oll viil eloh hulga inõmisi, kiä' olli' Setomaal sündünü' ja setomuudu eloh üles kasunu' ja kinkõ mõttõ, kõnõlõmisõ' ja laulu' olle' eishindäst seto keeleh.

Märgti vällä kunigriigipäiv, õt ütõhkuuh olla' ku suurõl ülesetomaalitsõl kirmasõl, koh om laulu, pillimängu, tandso ja ka' tšuut ultamisi, nii ku õks eloh om. Edimäne kunigriigipäiv oll 1994. aastagal Obinit-sah kividse lauluimä man ja ka' järgmätsel aastagal korjuti kokko sama kotusõ pääl.

Kõgõ tähtsáp, minkõ peräst taheti tulla' kunigriigipäävõle, oll laul. Tulti uma laulu peräst, tulti kullõmma nuid, kiä' lauli' kotusõ pääl ült teema perrä. Ku olõt eloaign setolaulu

Obinitsa mäe pääl.

Eräkögo pilt

seeh kasunu' ja umaki' mõttõ' juuskva' leelõritu piteh, sis kõva helüga' mõttidõ välläütlemisõ olõki-i nii väiga' suur kunst. 1995. aastaga 20. augustil, päiv peräst paasapäivä, korjuti jäl' lauluimä kujo mano laulma. Seto kunigriigipäävä tuuaas-taganõ lauluteema oll „Pästä' taha Petserehe“. Võidupapró sai Tiigi Olga, kiä laul ummi mõttit Meremäe leelokoorikõsõga', ja

tä laul viil mitmõl järgmätselgi' kunigriigipääväl. Soo aastaga 20. augustil korju väigokõnõ summakõnõ Obi-nitsa mäepääl. Kokkokutsjas olli' Luiga Okse (1882–1958) perrätulõja' Tiiu, Aili ja Valli, õt miilde tulõta' ja mälestä' nii Okset ku timä tütärd Tiigi Olgat (1922–2017) – Oksel 140 aastakka, Olgal 100 aastakka sündümisõst.

Lauluimä kaldõh om mäle-tüskivi näide nimmiga'.

Aitõmma kokkokutsjilõ, kohalõ tulnuisilõ, õt mi sai kõr-rakõsõstki' olla' ummih mõttih aoh taadõpoolõ ja olla' mõt-tih olnuisiga'. Aitõmma kõõlõ ilmalõ!

Lukõh Olga laulusõnnu raamadust „20 aastaka Seto Kuningriike sõnolisi laulu“ (Seto Instituut 2015), saat arvu, õt Olga tuuao mõttõsõna' omma' parhillaki' samatähtsä' ku laulmisõ aigu.

Oh sedä selget Setomaad, perämäst maad riigi piiri pääl. Oh sedä rõõmsat seto rahvast, viimäst rahvast riigi veere pääl. Õka-ks meid joht murõh murra-ai, õka-ks kurna-ai kurvastus, mis meil vika siih elädä ja umma pita pidädä. Suurõ' peo' olõ-õi sunnitava', keelelisõ' keeletävä'.

SARVÕ ÕIÕ

Petseri II Keskkooli 25. suvinõ kokkotulõk

Puulpühä, juulikuu 30. pääväl sai' jal' kokko Petseri kooliga köüdet inemisõ'.

Eesti Rahva Muuseumi Moora Aliise saalih tull' kokko hüä pal-lõ rahvast.

Tulõjit oll' lähkost ja tšuut kavvõmbast, ka Helsinkist ja Peterburist.

Soovoorri pand' hinnäst papró päälõ kirja üle 90 kunagitsõ opja, oppaja ni külälisõ.

Edimätses linnust, miä lõpõf Petseri II Keskkooli 1957. aas-

tal, oll' kohal Matsi Luule.

Rõõmsast tege meele, õt loe-ei õi vanhus õga kaugus, ku töö-meeli tahetas kokko saia'.

Eedi ku noorõmb rahvas ka inämbä kokkotulõkil kullõ-mah-kaemah käümä?

Edimält kõnõli Kodasõ Tat-jana, kiä ütõh Holteri Kaiega oll' kogonõmisõ kõrdapiteh säädnü'.

Es unõhtõda' tervtädä' algata-jat Matteusõ Undinat, kiä soo-voorri saa-as tulla' (a om käünü'

23 vuuri!).

Saisti vaiki ollõh ja mälehtedi oppajit ni koolikaaslaisi, kiä' omma' jo' mi siäst lahkunu'.

Tetti pilte ummi klassiveljo ni -sõsaridõga, ilotõdi, aeti juttu kohvilavva man.

Ilosat ERMi näütüst „Uurali kaja“ sai kaia' ütõh seletä-jäga: kaeti perrä, kuis eläse' mi sugulasrahva'.

Kalmõaidu andmõbaasist kõnõli Raudoja Ahto, elo-olost Petserih ja rajoonih tekä

põhõlõgu ettekandõ Partsi Triin.

Uhkõst raamatust „Petseri kooliteedelt“ kõnõli Vana-nurmõ Ilmar, kiä esit' rahvalõ ka uma laulu „Petseri valss“.

Uksmalda' illos oll' tuu päiv ni kokkosaaminõ – aitõmma märkjilõ-säädjilõ, aitõmma vaiva iist!

Loodami vahtsõl aastal jal' kõik kokko tulla'!

SASSI ANNELI, 1989. aasta lõpõtaja

3.-9. OKTOOBER 2022 SETO KULTUURI NÄTÄL

Ülikuul rattil:
Bussiretk Koolina ja Vaaksaarõ nulgah

9. OKTOOBRIL, PÜHÄPÄÄVÄL

Alost kl 10 ja lõpõda kl 16 Obinit-sah

Kl 12 tähistä Setomaa päivä Meremäe mäe pääl

Sõidu pääl tutvustadas vahtsõt raamadut "Maailmade vahel. Ello Kirsi Setomaal kogutud lood, 1938–1940"

Osavõtumass 5 EUR
Info ja kirjapandminõ: info@setoinstituut.ee

Sündmusõ' Setomaal

- 30. septembril kell 17 hapusaia valmstamisõ kooltus ja taimso' määde' Küllätüväh.
- 1. oktoobril kell 11 Võromaa iäkidõ III festival Võro Kandlõh.
- 3.-9. oktoobril SETO KULTUURI NÄTÄL.
- 3. oktoobril kell 11 Elise Rosalie Aunalõ pühendet hummok Saatse Muusiumih.
- 3. oktoobril kell 17 seto keele iloõdak Inara Vanavalgõ Kohvitarõh.
- 3. oktoobril kell 19 Verska Gümnaasiumi leelokoori Laanetsirk 30 tegevüsaasta tähistäminõ laulu ja tandsmisõga' Verska Kultuurimajah.
- 4. oktoobril kellä 10–15 näpotüü päiv Verska Kirävüüh.
- 4. oktoobril kellä 19–20 kultuuriõdak karmoška-ansambliga' Karmona Verska sanatooriumi Lahe kohvkuh.
- 5. oktoobril kell 11 seto keeleh kuuhkudaminõ pernaase Õiõga' Obinitsa Muusiumih.
- 5. oktoobril kellä 18–20 seto pillimänguõdak Meel ja Toomas Valguga' Reegi majah.
- 6. oktoobril kellä 11–13 vanavanõbidõ ülikuul Verska Kultuurikeskusõh.
- 6. oktoobril kell 19 filmiõtak Reegi majah – Karro Silvia filmijuppõ.
- 7. oktoobril kell 17 „Vana' seto söõgi“ – Nassari Elvi loeng Niitsigul.
- 7. oktoobril kell 18 Vananurmõ Ilmari raamadu „Petserimaa taevahelgid“ tutvustus Obinitsa Muusiumih.

SÜNNÜPÄÄVÄ' OKTOOBRIH			
Hao Paul – 76 2. oktoober sootska, folklorist, Liinatšura' laulumiis	Laiakivi Helgi – 61 15. oktoober Helmise leelonaane	Piholaanõ Guuri – 69 24. oktoober Seto Miihi Summa laulumiis, OUT tiätre näütlejä	Setomaa Vallavalitsus suuv õnnõ:
Helmi Oliver – 53 3. oktoober Hõpõhelme' ja Meremäe mehe' laulumiis	Justinus Ilmar Kiviloo – 60 16. oktoober EAÕK preestri	Sergijenko Lilian – 54 25. oktoober Petseri 2. Keskkooli innine oppaja	Anna Kõivo 94 Õie Sarapuu 92 Magda Kalju 92 Mihkel Aju 91 Karl Kunnus 89 Silvia Lill 89 Silvi-Glooria Pantalon 87 Edur Riitsaar 85 Linda Ohtla 84 Endel Haljas 83 Anna Kuremägi 81 Helgi Kõllamägi 81 Nadežda Montarovskaja 81 Õie Kosemäe 80 Valli Leim 80 Maria Karro 79 Maria Hummal 79 Silvi Lombiots 78 Elve Mänd 78 Valter Roosimäe 78 Hilja-Eletine Koit 78 Maria Kojus 78 Valentina Raudsepp 77 Maria Mets 77 Valli Lumik 77 Ivan Tsopatalo 77 Heino Jallai 77 Linda Kõomets 76 Raissa Prussakova 76 Leo Laan 76 Ilmar Palmik 75 Leo Kahja 74 Ilme Perve 74 Valter Asu 74 Maimu Višnakova 73 Olga Võsonurm 73 Eevi Niido 73 Faina Heidorf 72 Aino Prost 72 Lembit Und 72 Ülari Kuhi 71 Antonina Uhanova 71 Arend Küttmann 71 Milvi Koba 70
Kuremäe Anna – 81 4. oktoober käsitüümeistri, Kuldatsäuga leelonaane	Linnasmäe Villu – 69 17. oktoober Sorrõseto laulu- ja tandsumiis	Oraveere Anni – 80 27. oktoober kiränaane Kuusõalonõ	
Linnasmäe Ellen – 69 4. oktoober Sorrõseto leelonaane	Rakuta Svetlana – 64 18. oktoober Petseri 2. Keskkooli innine oppaja ja direktor	Põlluveere Merle – 55 27. oktoober Madara' ja Ilolisõ leelonaane	
Linnusõ Artur – 33 4. oktoober näütlejä, Zetodõ pillimiis	Jäägri Merle – 57 19. oktoober näütlejä ja luulõtaja	Lennuki Lennart – 37 27. oktoober Sorrõseto laulumiis	
Keerpalu Marika – 49 6. oktoober Verska Naase' leelonaane	Andresoni Sigre – 46 19. oktoober Rikka Ivvani talo ja pillilaagri pernaane	Viskari Galina – 63 28. oktoober leelo- ja pillinaane	
Kõivo Anna – 94 9. oktoober käsitüümeistri, Kuldatsäuga leelonaane	Ilvese Aapo – 52 20. oktoober kiränik, kunstnik, laulu- ja pillimiis	Riitsaarõ Evar – 54 29. oktoober sootska, kunstnik, ehtemeistri, Seto Miihi Summa laulumiis	
Osi Eve – 56 9. oktoober Helmekaala' leelonaane	Hüdsi Silver – 60 21. oktoober sootska, seebimeistri	Valperi Valdo – 49 29. oktoober Liinatšura' laulumiis	
Leima Evelin – 30 10. oktoober aokiränik, pilli- ja leelonaane	Tikerpuu Jekaterina – 69 23. oktoober Sõsarõ leelonaane	Haavalo Marianne – 35 31. oktoober Siidisõsarõ leelonaane	

Stefan
kitarriga
Setomaal

Kodukontsert Saabolda külas
Maagõkõsõ restoranis 29. oktoobril

Hingedeaja hubane kodukontsert, mis on täis head muusikat ja maitsvat toitu. Õhtu algab kell 18.00, ukсед avame kell 17.00

Osalustasu on 47 €, mille sees on kolmekäiguline õhtusöök. Vajalik on eelnev registreerimine: toomemaetalu@gmail.com või 53418777 (Sirje)

MAAGÕKÕNÕ

LUHA ALL'A
97

Kallist sõsard õnnitlõsõ'
Veera ja Linda perridõga.

Leinämi

† Jaanus Jaame
† Maria Mjartseva
† Ene Mõttus
† Jevgeni Oiftserov

Õnnitlõmi tillõkõisi vallakodanikkõ!

EMILIA LESHKINA LUCAS ELIAS HALJASOKS SEBASTIAN SAARELA